

Ñanj kartâ nânj ga'anj riñan nej

HEBREOS

Garânj sun Ma'an Ña'anj an si ga'min Da'nî Jesús rayi'ij

1 Úta gâ'i ga'min Ma'an Ña'anj an, riñan nej sachij
gimân àsiј diû nâ, ni garânj sunj nej sô' gataj dàj gahuin
ni úta gâ'i chrej e nana'hui' nej sô' dàj ga'min nej sô' riñan
nej sachij gimân nga diû dânj, ² sanj nej diû 'na' ganahuij nânj
ni ga'nín Ma'an Ña'anj an ga'na' Ma'an Da'nin Jesús, ni
ga'min riñan nê' ni Ma'an Ña'anj an gi'hiāj yumiguì ngâ
Ma'an Señor Jesús, ni gi'hiāj Ma'an Ña'anj an si ginikaj sun
Ma'an Señor Jesús riñan daran' nej rasun; ³ ni Ma'an Jesús
huin sa gidigân dàj úta nùkuaj ni dàj úta niko sta'u hua
Ma'an Ña'anj an, ni huej huin ñan du'hua Ma'an Ña'anj an ni
dàj hua Ma'an Ña'anj an, ni ngâ nuguan' nùkuaj nikaj Ma'an
Jesús ni ginikaj sunj riñan daran' nej sa mân gurugui'
gini'gio', ni nga gisij ganûn sa ganîn ruhuaj ni gi'hiā si
gànàrùgu' si-gakînt, ni ga'an ne' yâtâ'a ni ga'anj gane ne'
huâ' Ma'an Ña'anj nikaj sun riñan daran'anj.

Dànanj a'nin' Ma'an Jesús riñan nej ángel

⁴ Ni dànanj ginikaj sun Ma'an Jesús sun yâkâan riñan daran'
nej ángel, ni ganahuin râ'a nanj'hia dadin' úta niko hua
siyugui gâ' da' nej ángel. ⁵ Dadin' gâ' si ngo riñan nej ángel
nun gataj Ma'an Ña'anj an dànanj:

Sò' huin Da'nî,
ni hiāj gurugui' gi'hiā,
ni nun gataj Ma'an Ña'anj an dànanj riñan a'ngô nej ángel:
Ñunj gahuin Re',

ní sò' gahuin da'ni. Sanj riñan Ma'an Jesús ní gataj Ma'an
 Ña'anj an si huin Da'ní Ma'an Ña'anj an;

⁶ Sanj nga ga'nín Ma'an Ña'anj an ga'na' da'ní Yàhuaj ruhuâ
 yumiguì nânj, ní gata guniñ nej ángel:

Ginùn ña'anj daran' nej suj huin si-ángel riñan Da'ní
 yàhuàj.

⁷ Ní gataj Ma'an Ña'anj an rayi'í nej ángel:

Ní gi'hiâ si nej ángel ní gahuin ninj dàj rûn' huin nanèe,
 ní gi'hiâ si nej sô' gunânj gitxi riñânj ní gahuin nej sô' dàj
 rûn' huin ña'aan.

⁸ Sanj gataj Ma'an Ña'anj an rayi'í Da'nin:

Ña'anj an huin Da'ní ní nìgànj ginikaj sunj,
 ní guñan chre ginikaj sunj riñan daran' nej guìi.

⁹ Ní 'ì ruhuâ' ni'ín' sa sà'a ngà sa nìkàa ní gininj 'ì sa kij
 huaa riñan',

rayi'í dan ní gachrî gasítî sò' ní nda nìhiâ' chre hua ruhuâj
 ní gachrûn sunj sò',

ní dànanj 'ì doj ruhuâj ni'ín sò' gà' da' a'ngô nej sô' nìkaj
 dugui' ngà', ní ñunj huin Da'anj nañj ánj.

¹⁰ Ní huê danj taj riñanj ñanj:

Señor, àsij sinijin ní sò' gi'hiaj hio'óo,
 ní ngà ra'â' gi'hiâ' nej yàtâ'a.

¹¹ Ganahuij nej nânj, sanj sò' ní sì ganahuî';

ní gahuin re'ë daran' nej nânj ní guyutù ninj dàj rûn'
 guyutù atsij i,

¹² ní dàj rûn' nagu'nûn' atsij i ní huê danj nagu'nunj nej
 nânj,

ní naduna nej nânj dàj rûn' gi'hiô' nga nadunô' sigûn';
 sanj Ma'an Ña'anj an ní nitaj si nadunâ si huâ Ma'an
 ní huê danj nañj nitaj si gurugui' si gachi nej mánj.

¹³ Ní gà' si 'ngo riñan nej ángel nun gataj Ma'an Ña'anj an
 dànanj mánj:

Gane sò' ra'á ne' huà'âj, nda gùnukua gùchrù nej sí guniñ'
 ngà' riki dakót.

¹⁴ Ní sê daran' nej ángel huin sa ga'nín Ma'an Ña'anj an ga'na', guendâ gunanj gitsî ninj riñan nej sô' gà' gananin ni gurugûnu'unj ninj ganahuin rà'a nej sô' nanì'hiadj nej sô' rà' saj ûn'.

Ga gudadû' mu'ûn' da'nga ni si ga'anj ni'hiä ñûn'

2 Rayi'î dan ni, ûta ña'an huaj si ûta hio dagahuin nê' nuguan' gunin nê', dadin' si nuhuij ni guduno' chrej gun!. ² Dadin' gà' ni'in' si gahuin yitînj nej nuguan' ga'min nej ángel, sanî nun dagahuin nej guì sun giyi'nin' riñan ninj ni gi'hiadj ninj gakîn'in, ni nikâ huaj si ganahuin rà'a ninj kastigu rayi'î gakîn' gi'hiadj ninj. ³ Dàj gi'hiô' ga'hue gunun' riñan si kastigu Ma'an Ña'anj an, si gini'ñun' dàj ûta nîko ni dàj ûta hue'ê hua sa gà' huâ yugui gi'hiadj Ma'an Ña'anj an ganahuin ro'ô' rà'aj. Dadin' gà' sinin' Ma'an Señor huin sa gananin' nuguan' gi'hiadj gananin', riñan a'ngô' nej sô' ni nej sô' dânj huin si ganata' si huê danj hua hia. ⁴ A'ngô sa gi'hiadj Ma'an Ña'anj an huin si ganataj si huê danj hua hia ni gidiganj nej da'nga'a, ni gahuin ña'anj ruhuô' dàj hua nej sa gi'hia, dadin' gi'hia si nda nanè chre ganahuin nej guì ngâ gà'lì yì'nin' nej yi'lì àrà'huè' ninj, ni huê danj nanj ga'huij Espíritu Santo riñan gà'lì nej guì garan' ruhuâj.

Ma'an Jesús huin 'ngo sa gi'hiadj ga'hue gananin'

⁵ Dadin' nun ga'nin Ma'an Ña'anj an si ginikaj sun nej ángel riñan yumiguì ga'na' ne' ñan ràyil'i ga'min nej ñûnj mánj; ⁶ sanî gataj 'ngo sí gachrûn riñan ñanj si-nùguàñ' Ma'an Ña'anj an:

Hiô' ni huin sîi doj dadin' gananun ruhuâ Ma'an rë' ni'în rë' sij nanj nî'.

Ní huin sij doj rayi'î dan ni ga'na gini'hiadj Ma'an rë' ñan nne sij nanj nî'.

⁷ Ní gi'hiadj Ma'an rë' si gahuin sij sa ninaj doj gà' da' nej ángel.

Sani nagi'hiaj nìko Ma'an rè' sij ni gi'hiá rè' si gìnikaj chrej nej rasun gi'hiaj Ma'ân rè' riñan sij,

ni huê danj nañj gi'hiá rè' si gìnikaj sun sij riñan daran' nej rasun gi'hiaj Ma'ân rè' nanj nîn'!

⁸ Ni gi'hiaj Ma'ân rè' si gùtâ' sij dakó sij yichrá daran' nej rasun.

Ni gà' gi'hiaj Ma'an Ña'anj an si guta' Ma'an Jesús dako yichrá daran' nej rasun gi'hia, sani ni'ín' si huä nîn' gàchin dagahuin daran' nej rasun riñan Ma'an Jesús. ⁹ Sanj ni'ín' si gi'hiaj Ma'an Ña'anj an si gahuin Ma'an Jesús sa ninaj doj gà' da' nej ángel, ni rayi'í guendâ ûta giran' sañunj ni gahuij ni ganaka sun nìko ni gìnikaj chrej nej guiì riñanj, ni guendâ 'i ruhuâ Ma'an Ña'anj an ni'in nê' ni ga'nîn' ruhuaj gahui' Ma'an Jesús rayi'í darûn'!

¹⁰ Daran' nej rasun nânj gi'hiaj Ma'an Ña'anj an guendâ Ma'an ni huej huin sa gi'hiaj hua daran' nej rasun nânj, ni huê Ma'an gi'hiaj hua nùkuaj daran' nej rasun nânj, ni garan' ruhuâ Ma'an gìnika ga'anj daran' nej da'nin gane ninj ñan nne si dagahuin ninj riñanj, ni gi'hiaj Ma'an Ña'anj an si giran' sañun Ma'an Jesús ni ganahuin nîka nîn'inj da'nga ni ga'hue gi'hia gananjin nej guiì. ¹¹ Dadin' Ma'an huin sa gi'hiaj ganaruhui si-gakün' nej guiì, ni nej guiì gà' ganaruhui si-gakün' ni 'ngo rìn Ma'an Ña'anj an huin Rej daran' ninj; rayi'í dan ni nitaj si giri' Ma'an Jesús sinà'aj a si gata si dinin huin nej guiì dânj mánj, ¹² ni gata:

Duyingá riñan nej dinîn siyugui Ma'an rè',
ni ga'min hue'lê rayi'í Ma'ân rè' dñan ñan nara'hui' nej sij.

¹³ Ni gata a'ngô ñûn:

Ginûn ñânj Ma'an Ña'anj an.

Ni a'ngô ñûn gata:

Ni rikî Ma'an Ña'anj an nej da'nin riñânj ni nné ngà ninj.

¹⁴ Nneè ngà tun huin ninj ni rayi'í dan ni ñaq'an huaj si gahuin Ma'an Jesús tun ngà nneè da'nga ni ga'hue gahuij dàj rûn' gahui' nej guiì, ni huê danj gi'hia ni gunùkua ga'ne sun gìnikaj sa nàsà'a dadin' àsij nà ni gi'hiaj sa nàsà'a si gahui'

daran' nej guiì, ¹⁵ ni gi'hia si gananin nej sô' 'nïnj gi'hiaj sun chre riñan gakin'in dadin' ginun yu'hui' ruhuâ nej sô' gâhuì' nej sô'; ¹⁶ dadin' yàngà' hia ni nun ga'na' Ma'an Jesús guendâ gurugûñu'un rukû nej ángel mánj, ga'naj guendâ gurugûñu'un rukû nej guiì huin dan sachij Abraham. ¹⁷ Ni ga'naj ni da'hui gaj dàj rûn' hua nej dinîn, da'nga ni ga'hue gananin àko ruhuaj ni gahuin 'ngo rej yàngà' huin ñan nînl'in, guendâ gunanj gitsi riñan Ma'an Ña'anj an, da'nga ni ga'hue ñaru'hue Ma'an rayi'î si-gakin' daran' ninj. ¹⁸ Ni giran' sañunj ni duguane' sichre gakin'in riñanj sanj nun gi'hia gakin'in, ni úta nùkua guendâ gurugûñu'un nej guiì riñan duguane' sichre gakin'in ñanj ánj.

Dànanj a'nïn' Ma'an Jesús riñan Moisés

3 Hiaj ru'huaj dinînj, nej suj gà' ganaruhui si-gakin', ni gakin Ma'an Ña'anj an ga'na' nej suj guendâ gahuin nej suj da'nin, ni ganakaj guendâ nej suj rayi'î Ma'an Cristo Ma'an sa ga'anj gidigân sinjin si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an, dadin' huej huin rej huin ñan nînl'in riñan nê' ni huej huin sa gidigân dàj da'hui' dagahuín'. ² Ma'an Ña'anj an gachrûn sun Jesús ni hue'ê dagahuin riñan Ma'an Ña'anj an, dàj rûn' dagahuin hue'ê Moisés riñan Ma'an Ña'anj an nga gachrûn sunj si ginikaj sun sij riñan nej israelita. ³ Sanj dànanj nikò ginikaj chrej Ma'an Ña'anj an riñan Ma'an Jesús gà' da' riñan Moisés, ni hue danj ñanj ginikaj chrej nej guiì riñan sí gi'hiaj 'ngo hue'e gà' da' hue' gisij gi'hiaj sí dânj. ⁴ Ni daran' hue'e ni huá niñan 'ngo sí gi'hiaj; ni hué danj ñanj daran' nej rasun màn gurugui' gini'hoi' ni Ma'an Ña'anj an huin sa gi'hiaj daran' nej rasun dânj. ⁵ Yàngà' hia ni úta hue'ê dagahuin Moisés riñan nej israelita ni gahuin sij si-musû Ma'an Ña'anj an, ni gataj sij gunin nej sô' dàj gahuin diû 'na' ne' ñaan. ⁶ Sanj Ma'an Cristo huin sa nikaj sun riñan yiñan, ni yiñan huin nê' nìkò' rukuj si dugumîn' mu'un' ni huá yìtìnji ruhuô' ni nikin' run' nda gui gâhuì', ni hué danj ñanj ginûn ñun' Ma'an ni ga'min hue'ê ni guyumân ruhuô' ni'în' Ma'an.

Ganari' yiñán Ma'an Ña'anj an ñan ganarânj ruhuaj

⁷ Rayi'í dan, ni dàj rûn' gataj Ma'an Espíritu Santo:

Ni si gunin nej suj ga'min Ma'an Ña'anj an gui hiaj,

⁸ ni si nag'i hiaj tsì nej suj ruhuâ nimân nej suj, dàj rûn'

gi'hiaj rej nej suj nga nun garan yina nej sô' daga huin nej
sô' nga ga'min Ma'an Ña'anj an riñan nej sô',

dadin' garânj huè nej sô' Ma'an Ña'anj an riñan hio'ó
nàkòo.

⁹ Ni hiuj dânj gayakaj rej nej suj da'nga'a ngà Ma'án; ni
garânj huè nej sij ñùmj,

sanj gini'in nej sij sa niko sta'u gi'hiâ ngà nej sij riki huìj
xia hio'o.

¹⁰ Ni rayi'í sa gi'hiaj nej sij ni gima'an ruhuâj ni'ín yi'nin'
gimân nga diû dânj,

ni gatâ: "Ni daran' diû gudunâ nej suj chrej gaché nej suj ni
gi'hiaj nej suj sa garan' ruhuâ nimân nej suj,
ni nun gini'in nej suj chrej garan' ruhuâj gaché nej suj
máñ."

¹¹ Huê danj ni gina'an ruhuâj ni'ín nej sij ni gata gunin nej
sij, yàngà' hia:

Ni si ga'hue gatu nej suj gane nej suj ñan nné ganarânj
ruhuâj máñ.

¹² Gini'hiaj nej suj siganînj nej suj dinînj, si nitaj ga gâ' si
'ngo nej suj hua gakin'in ruhuâ nimân ni nitaj si guyumân
ruhuâ nej suj ni'in nej suj Ma'an Ña'anj an, dadin' huâ ruhuâ
nej suj guxun nej suj ma'an nej suj riñan Ma'an Ña'anj ni'nâ'a
nanj ánj; ¹³ sa sinin gi'hiaj nej suj huin si duna'nga nej suj
riñan 'ngo ni a'ngô nej dugui' nej suj da' gui, nga nîn' huaj
ga'hue ga'min': Gui hiaj; da'nga ni si gidigañu'unj gakin'in nej
suj ni si ganahuin tsì ruhuâ nimân nej suj máñ. ¹⁴ Dadin'
ga'hue ginikaj dugui' Ma'an Cristo ngà nê', si dugumîn nê'
Ma'an nê' ni si huâ yitînj ruhuô' dàj rûn' gi'hiô' gui sinin nga
gini'in' Ma'an, ni si nikin' run' nda gui hiaj ni ganakaj Ma'an
ñûn'.

¹⁵ Dadin' huê danj taj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an:

Ni si gunin nej suj sa gataj Ma'an Ña'anj an gui hiaj,
 ni si nagihiaj tsì nej suj ruhuâ nimân nej suj, dàj rûn'
 gi'hiadj rej nej suj nga nun guyùmàn ruhuâ nej sô' mánj.

¹⁶ Ahuin nej guì huin sa gunin, ni nun ga'huej ninj dagahuin
 ninj rà'aj. Sê daran' nej israelita giri sachij Moisés riñan hio'ó
 Egipto huin rà' saj ûn'. ¹⁷ Ni ahuin ngà nej guì gina'an ruhuâ
 Ma'an Ña'anj an huì xia hio'o rà'aj. Sê ngà nej guì gi'hiadj
 gakïn'in huin rà' saj ûn', ni rayi'î dan ni gahui' ninj ni gunâj
 nneè kú ninj riñan hio'ó nàkòò rà' saj ûn'. ¹⁸ Ahuin riñan nej
 guì gi'hiadj yìtìnj Ma'an Ña'anj an si-nùguàñ'anj ni gata: Nitaj
 àmàn huaj gatû nej suj ñan nné ganaran ruhuâj mánj. Sê riñan
 nej guì nun ga'huej dagahuin si-nùguàñ'anj huin sa gata
 dànanj rà' saj ûn'. ¹⁹ Ni gini'în' si nun ga'hue gatu ninj rayi'î
 guendâ nun guyùmàn ruhuâ ninj ni'in ninj Ma'an Ña'anj an
 mánj.

4 Dugumîn nê' ma'an nê', dadin' nùnj huin si huaj
 ga'hue gatu' ñan nne Ma'an Ña'anj an ganaran ruhuô',
 sanì huä dä'aj nej suj si ga'hue gatu' ñan nne Ma'an Ña'anj an
 si nitaj si dugumîn' nej suj ma'an nej suj riñan gakïn'in mánj.
² Dadin' dàj rûn' ganata' nej sij riñun' nuguan' gi'hiadj
 gananïn', ni huê danj gä' gunin nej israelita gahui riñan hio'ó
 Egipto nuguan' gi'hiadj gananïn nej sô'; sanì nun ga'huej nej
 sô' gunin nej sô' nuguan' dânj, dadin' nun guyùmàn ruhuâ
 nej sô!. ³ Sanì nê' guyumân ruhuâ ni gatu' ñan nne Ma'an
 Ña'anj an ganaran ruhuô', dàj rûn' gata:

Hiaj ni gina'an ruhuâj ni'ín ninj,
 rayi'î dan ni gatâ si nitaj àmàn huaj gatu' ninj ñan nné
 ganaran ruhuâ ninj mánj.

Sanì gä' ganarânj ruhuâ Ma'an Ña'anj an àsi j nga ganahui
 gi'hiya yumiguìi. ⁴ Dadin' huê danj gananîn riñan ñanj si-
 nùguàñ' Ma'an Ña'anj an rayi'î gui chij i:

Ni gui chij i ganarânj ruhuâ Ma'an Ña'anj an rayi'î daran'
 nej sun gurugui' gi'hiya.

⁵ Sanì gataj Ma'an Ña'anj an a'ngô ñûn:

Ni si gatûj ninj ñan nné ganaran ruhuâ ninj mánj.

⁶ Saní huá nín' gachin gatû a'ngô nej guì ñan nne Ma'an Ña'anj an ganaran ruhuâ ninj, dadin' nun ga'hue gatû nej guì gâ' gunin sinin nuguan' gi'hiaj gananin ninj ñan ganaran ruhuâ ninj, rayi'î guendâ nun ga'hue dagahuin ninj, ⁷ rayi'î dan ni ga'nín nimân Ma'an Ña'anj an a'ngô ñûn, ni rikij a'ngô gui: Ni gui dânj huin gui hiaj, ni ne' rùkù nga gachîn ûta gâ'i diû nga garanj sunj ga'min David ni gataj sô':

Si gui hiaj gunin nej suj ga'min Ma'an Ña'anj an,

ni si nagihiaj tsî nej suj ruhuâ nimân nej suj mánj.

⁸ Dadin' si nun gunukuaj Josué gi'hiaj sô' ganaranj ruhuâ nej israelita, hiô' ni si gataj Ma'an Ña'anj an si huá a'ngô gui ga'hue ganaran ruhuâ nej guì saj mánj. ⁹ Huê danj ni, nê' huin yiñán Ma'an Ña'anj an ni huá nânj gânà'huì', si guyumàn 'ngo gui ni ganaran ruhuô'. ¹⁰ Dadin' guì gunukuaj gatûj ñan nne Ma'an Ña'anj an ganaranj ruhuâ, ni ganaran ruhuâ ninj riñan daran' sun gi'hiaj ninj, dàj rûn' ganaranj ruhuâ Ma'an Ña'anj an riñan nej sun gi'hiâ nânj ánj. ¹¹ Dugu'nín' gatûj ñan huaj ganaran ruhuô', da'nga ni gâ' si 'ngo nê' si gida'a si-chrej nej guì nun ga'huej dagahuin mánj.

¹² Dadin' huá nì'nâ' ni ûta hue'ê hua si-nuguàn' Ma'an Ña'anj an, ni dànanj ûta sa ga'nej gâ' da' 'ngo yitî huá huà nguèj riñan; ni gatu ni guchra' dâ'a ma'an nimân nej guì ni guchra' dâ'a nanè nimân ninj, ni gatu ñan nada'a dugui' nej kíu ni gatu ñan mân rakînj nun ruhuâ kíu, ni garanj da'nga' ruhuâj dàj ganîn ruhuâ nej guì ni garanj da'nga ruhuâj sa ganîn ruhuâ nimân ninj gi'hiaj ninj. ¹³ Gâ' si 'ngo nej sa gi'hiaj Ma'an Ña'anj an ni si ga'hue giyîj huij riñanj mánj; ni nga ganahuin guenda gi'hiaj Ma'an Ña'anj an ngâ da' go'ngo nej guì, ni gûrûguì' nda hue'ê chre gini'hiaj Ma'an riñan daran' nej sa gi'hiaj da' go'ngo ninj nânj ánj.

Ma'an Jesús huin Ma'an Rej huin ñan nín'in

¹⁴ Hiaj ni, huá 'ngo rej huin ñan nín'in nikin' riñan nê' ni gahui ga'an yâtâ'â, ni huej huin Ma'an Jesús Da'ní Ma'an

Ña'anj an, hiaj ní dagahuîn' nej sa gidiganj riñun!. ¹⁵ Dadin' huq 'ngo rej huin ñan nîn' nîkîn' riñan' nê' ní chrùnj gânâñin àko ruhuâ ni'in nga gininaj ruhuô', dadin' huê dàj rûn' duguane' sichre gakîn' in riñun' huê danj nânj duguane' sichre gakîn' in riñanj, sanj nitaj àmân gi'hia nej gakîn' duguane' sichre riñanj mánj. ¹⁶ Si guyu'huî' ga'anj nichî' ñan nne Ma'an Jesúz nikaj sunj, ní gîrî' si-sunuj Ma'an ní gurugûñu'un rukû', ní gininj hue'ê' riñanj ní gîrî' ní'hio' si dûna'hue rayi'î.

5 Dadin' daran' nej rej huin ñan' nîn' in ní ganagui nej sii siganînj nej sô', ní gachrûn sun nej sô' sí dânj guendâ gânikin' sô' riñan Ma'an Ña'anj an ní dûna'huej sô' rayi'î nej sij, ní ga'hui' sô si-ofrenda nej sij ní dagahui' sô' yuku riñan Ma'an Ña'anj an rayi'î si-gakîn' nej sij; ² ní huê danj nânj huaj ga'hue gininj rej huin ñan nîn' dânj gakîn' in dàj rûn' gininj a'ngô nej sii, ní rayi'î dan ní ga'hue gananîn àko ruhuâ sô' ni'in sô' nej sî nitaj nûnj ni'in da'nga sa gi'hiaj, ní huê danj nânj ga'hue gurugûñu'unj sô' rukû nej sî ga'anj ní'hia; ³ ní rayi'î si huaj ga'hue gininj sij riñan gakîn' in, ní dagahui' sij 'ngo yuku rayi'î ma'an sij, ní huê danj nânj dagahui' sij nej yuku rayi'î nej guì yùmân'an.

⁴ Ní gâ' si 'ngo sii si ga'hue gachrûn sun ma'an guendâ gahuin sô' rej huin ñan nîn' in, dadin' Ma'an Ña'anj an huin sa gakîn ní ga'huij sun nânj ra'a sô', dàj rûn' gi'hia ngâ Aarón.

⁵ Huê danj, ní sê Ma'an Cristo huin sa gachrûn sun Ma'an si gahuin rej huin ñan nîn' in mánj, Ma'an Ña'anj an huin sa gachrûn sun Ma'an, dadin' huê danj gataj Ma'an Ña'anj an:

Sô' huin Da'nîn,

ní hiaj guruguî' gi'hiâ.

⁶ Dàj rûn' taj riñan ñanji si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an a'ngô hiuj u:

Sô' huin Rej nìgânj nîn',

dàj rûn' gahuin Melquisedec rej nânj ánj.

⁷ Nga nîn' gane Ma'an Cristo ruhuâ yumiguì nânj, ní ûta nûkuaj ga'min ní ûta àko gachín ní'hia ní ûta gahiu nne riñanj

riñan Ma'an Ña'anj an, ni si ruhuâ Ma'an Ña'anj an ni si ga'nin guendâ gahuij, ni gunin Ma'an Ña'anj an nuguan' gachín nì'hia, dadin' daran' diû dagahuin Ma'an riñan Ma'an Ña'anj an. ⁸ Ni nùnj huin si huin Ma'an Cristo Da'ní Ma'an Ña'anj an, saní gahuin chrunj giran' sañunj gi'hiaj Ma'an Ña'anj an saní rayi'î dan ni gahuin chrunj dagahuin. ⁹ Ni dagahuin Ma'an Jesús daran' sun giyi'nin' riñanj, ni gi'hiaj Ma'an Ña'anj an si ga'hue gi'hia gananin nìgànj daran' nej guiì dagahuin riñanj. ¹⁰ Ni gachrûn sun Ma'an Ña'anj an si gahuin Ma'an Jesús rej huin ñan ninn'in dàj rûn' gahuin Melquisedec rej huin ñan ninn'in.

**Duna'nga si nitaj si dùgùnàj huaj si gudunô'
sa guyumân ruhuô'**

¹¹ Rayi'î nuguan' nânj ni niko huaj gananin nej ñûnj riñan nej suj, saní chì' huaj gànâtà' nej ñûnj riñan nej suj, rayi'î guendâ ûta rân garânj da'nga ruhuâ nej suj. ¹² Ni gâ' da'hui nej suj gahuin nej suj maestrû, dadin' gâ' ûta nâ ni'in nej suj nuguan' gi'hiaj gananin nej suj, saní ganîn ruhuâ nej suj si huâ ñanji gîdigân ñûnj nej ñûnj a'ngô ñûnj nej suj rayi'î nuguan' nitaj si chì' hua gîdigân Ma'an Ña'anj an; huê danj ni huin nej suj dàj rûn' huin ne'ej go'o tòo, ni huâ ñanji na'hue ya nej suj nihia sìkâ' huaa mánj. ¹³ Ni nej guiì nitaj si hua ran ruhuâ ni huin ninj dàj rûn' huin ne'ej go'o tòo, ni huin ninj dàj rûn' huin nej guiì hiâj gayi'î dadin' nitaj si chrun ninj ganakaj guendâ hue'ê ninj ahuin sa huin sa nìkâa mánj. ¹⁴ Saní nihia huâ sìkâ'a ni'ñanji riñan nej guiì huâ ruhuâ ginikò' yìtînj rukû Ma'an Ña'anj an, ni chrun ninj ganakaj guendâ ninj ahuin sa huin sa sâ'a ngâ sa a'nan'an.

6 Huê danj ni si ganakaj gunuchruj nej ñûnj gîdigân nej ñûnj riñan nej suj rayi'î nej yì'ñin' nuguan' nitaj si chì' niko hua rayi'î Ma'an Cristo, ni sa ña'an gîdigân nej ñûnj riñan nej suj huin nej nuguan' huâ chì' doj da'nga ni gini'in hue'ê nej suj doj, ni gâ' ni'in nej suj si ña'an huaj si nànìkâj ruhuâ nej suj rayi'î nej gakîn'in, huê danj ni si gi'hiaj nej suj

gakín'in dadin' nitaj si ni'ñanj huaj mánj, ní gá' ni'in nej suj si ñaq'an huaj si gùyùmàn ruhuâ nej suj ni'in nej suj Ma'an Ña'anj an, ² ní gá' ni'in nej suj nej yì'ñin' nuguan' ga'min rayi'lí guendâ gátâ' nne nej guiì, guendâ gütò' ro'ô' ahui nej guiì, guendâ gànà'nínj nej níman, ní guendâ gananikín' nej guiì riñan Ma'an Ña'anj an ní nagí'hia guenda ngà ninj ní gírlí ninj ñan gane nìgànj ninj. ³ Ní hua niñan si gidigân nej ñûnj nej nuguan' chì' doj huaa si garan yina Ma'an Ña'anj an nañj ánj.

⁴ Saní nej guiì gá' gini'in Ma'an Cristo ní ganahuin rà'a ninj 'ngo suun gi'hiaj Ma'an Ña'anj an, ní huê danj nañj gá' ganahuin rà'a ninj Ma'an Espíritu Santo, ⁵ ní huê danj nañj garan' ruhuâ ninj ni'in ninj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an ní garânj da'nga ruhuâ ninj dàj nùkuaj ginikaj sun Ma'an Ña'anj an, riñan yumiguì ga'na' ne' ñaqan, ⁶ saní gininj ninj riñan gakín'in ní ûta chì' huaj gànàníkàj ñûnj ruhuâ ninj rayi'lí nej si-gakín' ninj ní ganahuin nàkà ñûnj ninj, dadin' dàj rûn' huin si godoko' ñûnj ninj Ma'an Jesús huin Da'ní Ma'an Ña'anj an riñan rutsii huin, ní gi'hiaj ninj si ga'min kij nej guiì rayi'lí Ma'an Jesús. ⁷ Ní huin ninj dàj rûn' huin hio'ó riñan ûta gá'i gininj gumàan, ní si guchra' nej sô' hio'ó dânj ní giyichra' koj sà'a riñanj, ní nagí'hiaj hue'ê Ma'an Ña'anj an doj hio'ó dânj; ⁸ saní si hio'ó riñan guchra' nej sij saní man ninanj tanj an giyichra' ní huin 'ngo hio'ó gá' girë', ní doj ní gá' gùyùmàn diû ní gùyùmàn sa yì'ii riñanj, ní nngaj yugui guendâ gaka man ní ganahui nañj ánj.

Si gànà'huì' Ma'an Jesús ní ga'hue ganikín' rûn'

⁹ Díñinj, saní nûnj huin si ga'min nej ñûnj dànanj riñan nej suj saní guyumân ruhuâ nej ñûnj si ûta hue'ê gá' riñan nej suj, ní si dagahuin nej suj ní gananin nej suj nañj ánj. ¹⁰ Dadin' nitaj si gini'ñûnj Ma'an Ña'anj an rayi'lí sun huá hue'ê gi'hiaj nej suj, dadin' daran' diû gi'hia sa níkäa ngà nej suj guendâ ga'lí ruhuâ nej suj ni'in nej suj Ma'an, ní huê danj nañj gunanj

gitsi nej suj riñan nej sô' gâ' ganaruhui si-gakîn', ni huâ nânj gunânj gitsi nej suj riñan nej sô' doj nânj ánj. ¹¹ Sanj sa huin ruhuâ nej ñûnj huin si gi'hiaj hue'ê da' go'ngo nej suj dàj rûn' gi'hiaj nej suj nda gui hiaj, ni huê danj gi'hiaj nej suj a'ngô rîn gui gane nej suj riñan hio'ó nânj, ni ga nùkuaj ruhuâ nej suj ni ga yìtînj ruhuâ nej suj ni gânà'huij nej suj gânahuin râ'a nej suj sa huâ hue'ê rîki Ma'an Ña'anj an riñan nej suj, ¹² nun garan' ruhuâ nej ñûnj si gâhuin nej suj sí rûmìn, ni sa garan' ruhuâ nej ñûnj huin si gida'a nej suj chrej gidigân a'ngô nej sô' guyumân yìtînj ruhuâ, dadin' ga nùkuaj ruhuâ nej sô' ni rayi'l' dan ni gânahuin râ'a nej sô' nanì'hiaj nej sô' dadin' gâ' gataj Ma'an Ña'anj an si gâ'huij nanì'hiaj nej sô'.

¹³ Dadin' nga gataj Ma'an Ña'anj an si hua 'ngo sa gâ'huij riñan sachij Abraham, ni ñan nitaj a'ngô sa nîko doj gîrì'l'ij ganinj riñanj, huê danj ni gata guninj Ma'an si yàngà' hia ni gâ'huij sa gata riñan sô', ¹⁴ ni gata: "Yàngà' hia ni ûta hue'ê hua sa gi'hiâ ngâ' ni gi'hiâ si ûta ga yîru'hue', ni gi'hiâ si ûta giyî'nânj nej da'nít." ¹⁵ Ni ûta nùkuaj ga ruhuâ sij ni gana'huij sij, huê danj ni ganahuin râ'a sij sa gataj Ma'an Ña'anj an gâ'huij riñan sij. ¹⁶ Dadin' nga gataj nej guì si sa yàngà'a hia huin sa ga'min ninj, ni dàñùn na'hui' ninj 'ngo guì achij gânâtâ' rayi'l' nuguan' ga'min ninj, ni guendâ huin ruhuâ ninj gâhuin hia nuguan' ñan unin' ninj ni dàñùn na'hui' ninj 'ngo guì gini'in yàngà' hia, si huê danj hua hia rayi'l' nuguan' unin' ninj. ¹⁷ Rayi'l' dan ni, ruhuâ Ma'an Ña'anj an gidiganj nda nî'nînj chre riñan nej guì gîrì' nî'hiaj si huâ sa ganahuin ra'a ninj, ni chrej naga'huij riñan ninj ni nitaj si nadunaj a'ngôj mánj, rayi'l' dan ni gi'hiaj ñanj ni gi'hiaj yìtîn si-nùguàn'anj nânj ánj; ¹⁸ huê danj ni huâ huij rasun râyì'l' nitaj si huaj nàdunâ Ma'an Ña'anj an sa ganîn ruhuaj, huê danj ni nitaj si huaj gidigañu'un mánj, ni dugu'nîn' nê' ni ganahuin hue'ê ruhuâ ne' ni ga'anj nê' ni gido'o' ni gùyùmàn ruhuô' chrej gâ' guchruj Ma'an Ña'anj an ne' ñaan riñun'. ¹⁹ Ni sa guyumân ruhuô' ni huin dàj rûn' huin aga' mnùn sitîn guduninj nej sij ruhuâ nne ña'anj, ni nagi'hiaj yìtîn ruhuô' ni ganahuin ran

ma'an nimûn' gi'bia, ni nika hua'an ñùn' nda ñan gatûj rej huin ñan ñin'in,²⁰ dadin' gà' sínin ga'na' Ma'an Jesús ne' ñaan ni gatû hiuj dânj, ni gahuin rej huin ñan ñin'in nìgànj chre ni gi'bia dàj rûn' gi'biaj Melquisedec.

**Dàj rûn' gahuin Melquisedec rej huê danj
huin Ma'an Jesús rej huin ñaan**

7 Dadin' Melquisedec, huin rej huin ñan ñin'in riñan Ma'an Ña'anj níkaj sun níko, ni gahuin sô' rey riñan yuman' Salem, huê danj ni nga ga'anj gütâ' sachij Abraham nga a'ngô nej rey gata rùhuà sô', ni gi'biaj gananj sô' ni nanikaj sô' ga'na' sô' yuman' Salem ni gahui Melquisedec ni gataj sô' si Ma'an Ña'anj an gi'biaj sa huá hue'ê ngà sachij Abraham.² Ni huê danj nañg ga'hui' sachij Abraham sa chí' nej sa gahui riñan daran' nej sa gi'biaj ganan sô', riñan nej sí guta' ngà sô' ra'a Melquisedec; ni Melquisedec ruhuaj gata "rey gi'biaj sa níkaa"; ni sô' huin rey níkaj sun riñan Salem, ni Salem ruhuaj gata "huá dín'inj"; "rey gi'biaj sa hua dín'inj".³ Sanj nun ni'ín' ahuin sí gahuin rej sô', ni nun ni'ín' ahuin si gahuin nni sô', ni nun ni'ín' ahuin si gahuin yi sô'; ni nun ni'ín' àmàn ga'nga sô', ni nun ni'ín' àmàn gahui' sô', ni huê dàj rûn' huin Ma'an Jesús, ni huê danj huin sô' rej nìgànj ñin'.

⁴ Nàdigi'ñun', si Melquisedec ni gahuin sij 'ngo sí ginikaj sun níko xi, dadin' ga'hui' sachij Abraham sa chí' nej sa gahui riñan daran' nej sa gi'biaj ganan sô' riñan nej sí guta' ngà sô' ra'a sij. ⁵ Yàngà' bia ni nej da'ní Leví huin sa ganûn sun guendâ gahuin nej sô' rej, ni ga'nín' ley suun si huá niñan si ganahuin rà'a nej sô' sa chí' nej sa gahui riñan si'biaj nej güì yùmàn'an, ni nùnj huin si huin nej sô' da'nin si'ñin sachij Abraham, sanj huá niñan si gà'huì' nej sô' sa chí' nej sa gahui riñan si'biaj nej sô' ra'a nej rej. ⁶ Sanj nùnj huin si sê da'ní Leví huin Melquisedec, sanj ganahuin rà'a sô' sa chí' nej sa gahui riñan si'biaj sachij Abraham ni gataj sô' si gi'biaj Ma'an

Ña'anj an sa huq hue'ê ngà sachij Abraham, ni gá' ga'hui' Ma'an Ña'anj an si-nùguàn'anj ni gata si huq sa gá'huij ra'a sô'. ⁷ Ni nitaj gá' si 'ngo nagí'hiāj chì', dadin' ganahuin rā'a sí nikaj sun ninaj doj dânj sa huq hue'ê gi'hiāj sí nikaj sun niko. ⁸ Riñan hio'ó nânj, ni ganahuin ra'a nej sij sa chì' ga'hui' nej sí huaj gähui'; sanj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an a'min si huq nañj huq nì'nà' sachij Melquisedec. ⁹ Ni ga'hue gataj nê' si nej rej huin da'ní leví, ni ga'hui' nej sô' sa chì' ganahuin rà'a nej sô' riñan Melquisedec, nga ga'hui' sachij Abraham sa chì' nej sa huq riñan sô' riñan Melquisedec; ¹⁰ dadin' huq nun guyumàn nej sô' ruhuâ yumiguìi dadin' nì'n' nne nej sô' ruhuâ nneè kú sachij Abraham nga ganari' dugui' sô' ngà melquisedec.

¹¹ Ni si ga'hui' Ma'an Ña'anj an si-ley ra'a nej israelita, ni ley dânj gi'ninj ra'a nej rej huin da'ní Leví, ni ga'hue gi'hiāj ley dânj ganahuin nikà nej guì, hiô' ni ahuin guendâ ni'ñanj si ga'na' a'ngô rej ni ginikaj sô' si-sûn Melquisedec sanj nun ga'na' sô' siganînj nej da'ní Levi rà'aj. ¹² Dadin' nga gachîn suun dânj riñan a'ngô rej, ni ña'an huaj si ganahuin nàkà a'ngô ley. ¹³ Ni rej rayi'ì ga'min nuguan' nânj huin Ma'an Señor Jesucristo ni ga'nga riki nej guì 'nínj riki yi'nín huin da'ní Judá, sanj gá' si 'ngo nej da'ní Judá nun gahuin rej mánj. ¹⁴ Dadin' úta ni'ñinj huaj si gahui Ma'an Señor Jesús riki yi'nín' huin da'nin sì'nín Judá, ni nga ga'min sachij Moisés ni nun gataj sô' si ga'hue gahui nej rej riki yi'nín huin da'ní Judá mánj.

¹⁵ Ni dànanj úta nî'ninj huaj ga'hue garan da'nga' ruhuô' dadin' dàj rûn' huaj nga guyumân Melquisedec, ni huê danj huaj nga ga'na' rej nàkà nânj, ¹⁶ ni ginikaj sunj sanj sê guendâ huin nej dùgui' rej dadin' nitaj gá' si 'ngo ley gataj si gahui rej mánj, ni gahuin rej gi'hiāj Ma'an Ña'anj nùkuaj ni gane nìgan. ¹⁷ Ni huê danj taj riñan ñanj si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an rayi'ì Ma'an Jesús:

Sò' huin rej nìgànj nì'n',

dàj rûn' gahui Melquisedec rej nañj ánj.

¹⁸ Huê danj ni girë' ley nâ, ga'nín' sun rayi'ì nej gi'ñanj an,

dadin' nitaj si huaq guesaj n̄i nitaj si ni'ñan ḡa' mánj,¹⁹ sani nun ga'hue na^{ḡi}'hiaj n̄ik̄a si-ley Moisés nej guì mánj, sa gi'hiaj ley dan huin ni ga'n̄in si dànanj hue'ê hua sa ḡanà'huì' ganahuin ro'ô', n̄i rayi'î dan ni ga'hue ga'anj gahuin nichrûn' riñan Ma'an Ña'anj an.

²⁰ Ni sa gataj Ma'an Ña'anj an huin, si huaq niñan si r̄ikij 'ngo rej riñan n̄e'; ²¹ n̄i a'ngô' nej rej dânj ni ganahuin rà'a nej sô' suun sani nitaj àmàn gataj Ma'an Ña'anj an si gachrûn sunj nej sô' mánj; sani rayi'î Ma'an Cristo ni gataj Ma'an Ña'anj an:

Yàngà' hia n̄in' gataj Ma'an Señor; n̄i si nanikàj ruhuâj rayi'î nuguan' gata mánj:

"Sò' huin rej nìgànj n̄in', dàj rûn' gahuin Melquisedec."

²² Huê danj ni, Ma'an Jesús huin sa gi'hiaj yitìnj 'ngo nuguan' nàkà guchi' Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guì. ²³ Ni àsìj nâ n̄i ga ḡa'ì nej rej, dadin' nitaj si gane nìgànj nej sô' dadin' doj hio'o gane nej sô' n̄i gahui' nej sô'; ²⁴ sani ñan nitaj si huaj gahui' Ma'an Jesús, huê danj ni nitaj si huaj nàdunq̄a si-sunj riñan a'ngô sii dadin' nìgànj n̄in' gahuin rej: ²⁵ Huê rayi'î dan ni nìgànj n̄in' ga'hue gi'hia gananjin nej guì hua'anj nichì riñan Ma'an Ña'anj an, si ḡa' s̄in̄in' ganakaj guendâ ninj si huej gahui' rayi'î si-gakín' ninj n̄i ga'min àko ninj riñanj, n̄i nne guendâ gachinj n̄i'hia nìgànj n̄in' rayi'î nej guì nnùn ñan Ma'an.

²⁶ Dadin' huej huin 'ngo rej huin ñan n̄in' sa ni'ñan n̄e': Ni huin sa gèe, n̄i ḡa' si 'ngo sa a'nán' nun ganin ruhuaj, n̄i nitaj ḡa' si 'ngo gakín'in gi'hia, n̄i nitaj si nikaj dugui'ij ngà nej sí gi'hiaj gakín'in, n̄i ginika sun niko riñan daran' nej sa mân yàtâ'a. ²⁷ Hiaj n̄i nitaj si huaj gahui' nej yuku daran' nej gui rayi'ij, dàj rûn' gi'hiaj nej rej gimân àsìj nâ dadin' dagahui' nej sô' yuku rayi'î si-gakín' nej sô', n̄i ne' rùkù n̄i dagahui' nej sô' yuku rayi'î si-gakín' nej guì yuman'an; sani Ma'an Jesús ni ngo rün gahuij n̄i naru'hue Ma'an rayi'î si-gakín' nej guì nìgànj chre, dadin' ga'nín nimanj gahuij rayi'î daran' nej guì. ²⁸ Dadin' si-ley Moisés n̄i ga'nín sunj si gachrûn sun nej sij nej sij sii guendâ gahuin nej sô' rej huin ñan n̄in'in; sani rukû ley

ní ga'na' nuguan' yàngà' gataj Ma'an Ña'anj an ní gachrún sunj Da'nin Jesús gahuin rej huin ñan nín'in nìgànj nín'.

Jesús huin Ma'an sa níkín' duna'huej rayi'í nej guiì ngà nuguan' nàkà guchi' Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guiì

8 Saní sa ña'ñan ràyì'í nuguan' a'min' 'nô' huin si huá 'ngo rej huin ñan nín'in nikín' riñan nê', ní ga'anj gane ne' huà' ñan nikín' chrun yilâ nne Ma'an Ña'anj níkaj sun riñan daran'anj, ² Ní huej huin rej huin ñan nín'in nikín' gidigân si-nùguàn' Ma'an Ña'anj nda dukun, ruhuâ nuhuâ ganachi nikaj Ma'an ní sê síi gi'hiāj gisij nuhuâ dânj mánj. ³ Dadin' daran' nej rej huin ñan nín'in ní ganûn sun nej sô' guendâ gâ'huì' nej sô' si-ofrenda nej guiì riñan Ma'an Ña'anj an ní dagahui' nej sô' yuku ga'huì' nej guiì riñan Ma'an Ña'anj an, ní rayi'í dan ní ña'ñan huaj si Ma'an Jesucristo ní ginika sa ga'huíj riñan Ma'an Ña'anj an. ⁴ Huê danj ní, si nne Ma'an Jesú̄s riñan hio'ó nânj, ní gâ' si gahuin rej, dadin' huá ñanji mán nej rej guendâ gâ'huì' nej sô' ofrenda riñan Ma'an Ña'anj an dàj rûn' ga'nin' sun si-ley Moisés; ⁵ dadin' sun gi'hiāj nej rej nânj ní huin ñan du'hua ní si-gàyùn' nej sa mán yàtâ'a, dàj rûn' gataj na'anj Ma'an Ña'anj an gunin Moisés dàj gi'hiāj sô' nuhuâ atsij gane riñan hio'ó nàkòo ní dànanj gata gunin sô': "Ni'hiāj sô' ní gi'hiá' nuhui atsij i dàj rûn' hua da'nga' gidigân sininj riñan' ra kij Sinaí." ⁶ Saní hiāj ní dànanj ûta hue'ê hua sun ganahuin rà'a Ma'an Jesú̄s, dadin' níkínj gi'hiāj hia ní guchra' da'a si-gakín' nej guiì dàj giri da'nga' nuguan' nàkà guchi' Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guiì.

⁷ Dadin' si nun ga'hue gurugûnu'unj hue'ê nuguan' guchi' sininj Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej sí gimân àsij nâ, hiô' ní si ganahuij ruhuâ Ma'an Ña'anj an si ga'na' nuguan' nàkà guchi' Ma'an 'ngo du'hua ngà nej sîi saj mánj. ⁸ Ní dugunin gâ'í Ma'an ní gata:

Hiaj ní gùyùmàn gui, taj Ma'an Señor,
ní gùchij 'ngo du'hua ngà nej israelita ní ngà nej da'ní Judá.

⁹ Sani sê rû'huá 'ngo du'huá guchí ngà yi nej suj,
nga giríj nej sô' riñan hio'ó Egipto gaj mánj;
dadin' nun dugu'nín' nej sô' dágahuin nej sô' 'ngo du'huá
guchí ngà nej sô',

nî rayi'í dan nî gudunâ nî nun gurugûñu'un nej sô' gâ'
mánj. Huê danj gataj Ma'an Señor.

¹⁰ Huê danj nî, nânj huin 'ngo du'huá gùchìj ngà dukuâ
Israel. Nî ne' rùkù nga gùyùmàn nej gui dânj gataj Ma'an
Señor:

Nî gâ'niñ si-ley ruhuâ da'nga' nej sij,
nî gâchrùnj si-ley ruhuâ nimân nej sij;
nî gâhuín Da'anj nej sij,
nî gâhuin nej sij yiñâñ.

¹¹ Nî gâ' si 'ngo nej sij sî gidigân riñan nej dugui' nej sij
rayi'í mánj,
nî gâ' si 'ngo nej sij sî gidigân riñan diníñ nej sij rayi'í, nî sî
gataj nej sij, guhuâ' sô' nî gîdigán rayi'í Ma'an Ña'anj an
riñan râj;

dadin' gini'in daran' nej sij ñùnj,
nî gini'in nej sîlij i ñùnj nî huê danj nânj gini'in nej sí achij
i ñùnj.

¹² Nî ga'hue ginikâ nimân nîko rayi'í nej si-gakîn' nej sij,
nî nitaj àmân gananun ruhuâj ni'ín si-gakîn' nej sij nî si
ganun ruhuâj ni'ín nej sa kij gi'hiaj nej sij mánj.

¹³ Nî nga gata: Nî gùchì' nàkà ñûn 'ngo du'huá ngà nej sij, nî
ruhuaj gata si nitaj si ni'ñanj 'ngo du'huá guchi' sìnínj ngà nej
sij mánj; nî sa gâ' gahuin re'è nî nitaj si ni'ñan, nî gâ' doj huaj
nî ganahui.

Lugâ gè huâ riñan hio'óo nî lugâ gè huâ yâtâ'a

9 Hiaj nî dùgùnàj huaj, dadin' nga guchi' sìnínj Ma'an
Ña'anj an 'ngo du'huá ngà nej guïi nî ga'ninj suun dàj
ga'hue ginùn ña'anj ninj riñanj, nî huê danj nânj ga'huij 'ngo
nuguan'an dàj ga 'ngo hue' ñan ginùn ña'anj ninj riñan

Ma'an. ²Ni dànanj hua hue' atsij ganachinikaj nej sij: Ni gá' sinín, hua 'ngo ñan gù'nàj lugâ gèè, ni hiuj dânj nikin' Kandelabro ngà 'ngo mesa tàj rachrún gè huin si-ràchrùnj Ma'an Ña'anj an. ³Ni nìkò' 'ngo atsij belo garán dànjin nguèj lugâ dânj ni rukû atsij belo dânj huin lugâ gè sta'uu, ⁴ni ruhuâ lugâ gè sta'u dânj nikin' 'ngo nna aga' huin oro ni hiuj dânj duguaka nej sij sikíi riñan Ma'an Ña'anj an, ni nikin' 'ngo chrún dàkòj o ni narunûn nej sij nìnn' gàchrà' chrún dàkòj dânj nga aga' oro, ni ruhuâ chrún dàkòj dânj nun 'ngo sigùu huin aga' oro ni ruhuâ sigù dânj nun maná, ni huê danj nànj nun si-rùtsì Aarón sa ganahuin 'huì ni nun nguèj hiëj nnùn nej chí' si-ley Moisés; ⁵ni riñan chrún dàkòj dânj nikin' huìj kerubin ni ruhuaj gata si nne Ma'an Ña'anj an hiuj dânj, ni ni'hiaj riñan dugui' nguèj kerubin dânj ni ngà sigachi ngue garán ngue riñan chrún dàkoj o, saní si ga'hue ga'min' nda gi'ninj du'hua chre rayi'î chrún dàkòj dânj mánj.

⁶Ni huê dànanj mâñ nej rasun nânj, ni daran' nej gui gatûj nej rej ruhuâ lugâ gèè guendâ gi'hiaj nej sô' nej sun da'hui nej sô' gi'hiaj nej sô' riñan Ma'an Ña'anj an; ⁷sani 'ngo rìn na'anj da' hio'o gatûj rej huin ñan nìnn'in ruhuâ lugâ gè sta'u, ni nga gatûj sô' ruhuâ lugâ gè dânj ni dàñùn da'hui sô' ginikaj sô' tun nej yuku ga'anj sô', guendâ gá'huì' sô' riñan Ma'an Ña'anj an rayi'î si-gakín' sô' ngà rayi'î si-gakin' nej guiì yùmàn'an, gakin' nun giní'in da'nga nej guiì yùmàn'an sa gi'hiaj ninj; ⁸ni huê ngà nej nânj ni gi'hiaj Ma'an Espíritu Santo si garan da'nga' ruhuô', si huä nanj nitaj si huä nìnnj gatu nej sij lugâ gè sta'uu, nga nìnn' huä lugâ gè sìnj dânj. ⁹Ni man da'nga'a gahuin nej nânj diû hiaj, dadin' nej ofrenda ngà nej yuku dagahui' nej sij riñan Ma'an Ña'anj an ni nitaj si nagíhiaj nikaj da'nga' nün ruhuâ nimâñ nej guiì, saní huê danj ginûn ña'anj nej sij riñan Ma'an Ña'anj an, ¹⁰sani man sa ràyì'î ga'min nej sij huin rayi'î nej sa ya nej sij, sa go'o nej sij, ni dàj ga'hue nagíhiaj sà' nej sij ne' ye' nej sij saní nitaj si guruguñu'unj nej nânj dàj ganahuin hue'ê nimâñ nej sij mánj,

ní nikaj sun nuguan' nânj nda gùyùmàn gui nagij'hiāj naka
ñûn Ma'an Ña'anj an daran'anj.

¹¹ Sani hiāj ní gâ' ga'na' Ma'an Cristo, ní huej huin rej huin
ñan nîn'ín riñan nej guìi nîkò' rukuj, ní ñan nne huin rej huin
ñan nîn'ín nikaj sunj ní dànanj ûta hue'ê ní dànanj nîko huaj
gâ' da' hue' atsîj ga àsìj sînîn, ní sê gâ' si 'ngo nej sîi gi'hiāj
ñan nne, ní sê sa mân ruhuâ yumiguì nânj huin mánj, ¹² ní
'ngo rîn gatûj Ma'an Jesús ruhuâ lugâ gè sta'uu sanj nun
garan sunj tun nej guâtu ngâ tun nej rô guendâ gi'hiāj gânârè'
si-gakîn' nej guìi, garânj sunj tun Ma'an ní nga gatu ruhuâ
lugâ gè sta'uu ní gi'hiāj gânânanj nìgânj riñan daran' nej
gakîn'ín ni ga'hue gi'hiāj gânânanj nìgânj nê'. ¹³ Sa gidigân nej
judío huin, ní si hua kij ngo guìi ní si ga'hue gatu ninj ginun
ñaq'anj ninj Ma'an Ña'anj an, sanj nga dagaman' nej rej riñan
nej guìi tun nej rô, tun nej guâtu ní hiāj nej baka gachrij ñaq'an
nej sij riñan Ma'an Ña'anj an ní ganahuin hue'ê ne' ye' nej
guìi, ¹⁴ ní si dànanj gi'hiāj nej rasun nânj, ní dànanj ûta nûkuaj
hua tun Ma'an Cristo, dadin' Ma'an Espíritu Santo huin sa
gi'hiāj ní garânj yinaj gâhuuij riñan Ma'an Ña'anj an sanj nitaj
gakîn'ín ga riñanj mánj, rayi'î dan ní ga'hue gi'hiāj si
ganaruhui gakîn' huâ riñan da'nga' nun ruhuâ nimân nej guìi
da'nga ní ga'hue gunanj gitsi ninj riñan Ma'an nânj ánj.

¹⁵ Huê danj ní, Ma'an Jesucristo huin sa 'nînj guchra' dâ'aj
si-gakîn' nej guìi ngâ nuguan' nakkà guchi' Ma'an Ña'anj an
'ngo du'huá ngâ ninj, ní rayi'î guendâ gahui' Ma'an Jesucristo
ní gi'hiāj si gânânanj nej guìi riñan gakîn' gi'hiāj ninj nga
gi'nînj ninj riki si-ley Moisés, ní nej guìi gakîn Ma'an Ña'anj
an ní gi'hiāj si gânârè' ninj nanj'hiāj ninj nìgânj. ¹⁶ Dadin' ñan
huâ ñanj hio'óo, ní ñaq'an huaj si gâhuui' sí dugumîn ñanj hio'ó
dânj, da'nga ní ga'hue ganahuin râ'a da'ní sô' ñanj hio'ó dânj.
¹⁷ Dadin' nûnj huin si gâ' huâ yugui ñanj guendâ ganahuin râ'a
da'ní sí dânj, sanj sî ga'hue ganahuin râ'a da'ní sô' nga nîn'
hua nì'nâ' sô' mánj. ¹⁸ Rayi'î dan ní nga ga'hui' Ma'an Ña'anj
an ley ra'a nej israelita ní gata si ñaq'an huaj si dagahui' nej sij

yuku riñanj. ¹⁹ Dadin' nga ga'hui' nùguàn' sachij Moisés daran' nej si-ley Ma'an Ña'anj an riñan nej israelita, ni gida'a sô' tun nej rô 'nìnj in ngà tun nej guâtu ni dunachej sô' ngà nne huìj i, ni gida'a sô' to matsij huà märe ngà 'ngo ra'a koj chrun gù'nàj hisopo, ni dagaman' sô' tun nej yuku dânj riñan librû nnùn si-ley Ma'an Ña'anj an ni huê danj nânj dagaman' sô' riñan nej guiì, ²⁰ ni gataj Moisés: "Ngà tun nânj ga'nin' Ma'an Ña'anj an suun ni guchij 'ngo du'hua ngà nej suj." ²¹ Ni huê danj nânj daga'man' Moisés tun riñan hue' atsij i ni huê danj nânj dagaman' sij riñan daran' nej rasun garânj sun nej sij ruhuâ hue' dânj. ²² Sa taj ley huin si da'hui nej rej ni dagaman' nej sij tun riñan daran' nej rasun, da'nga ni ganahuin sà'aj ni huê danj nânj dagaman' nej sij tun riñan nej guiì da'nga ni ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân nìko rayi'í nej gakín' gi'hiadj ninj.

Guendâ gahui' Ma'an Jesús ni ga'hue ga'ne si-gakín' nej guiì

²³ Rayi'í dan ni ña'an huaj si gahui' nej yuku ni dagaman' nej sij tun nej xuj da'nga ni ga'hue ganahuin sà' nej rasun dânj, dadin' huin ñan du'hua nej sa mân yâtà'a; sanj nej sa mân yâtà'a ni ni'ñanj ninj sa huà hue'ê doj gâ' da' tun nej yuku. ²⁴ Dadin' nun gatû Ma'an Jesús ruhuâ hue' atsij gi'hiadj râ'a nej sîi dadin' nânj gahuin ñan du'hua sa yàngà' hia, huê danj ni ga'anj Ma'an Jesús yâtà'a guendâ gâchìnj nì'hia rayi'í nê' riñan Ma'an Ña'anj an. ²⁵ Ni gatûj Ma'an Jesús yâtà'a sanj nitaj si huaj gâhuij gâ'lì dàj rûn' gi'hiadj rej huin ñan nîn'in, nga gatûj sô' da' hio'o ruhuâ lugâ gèe guendâ dagaman' sô' tun nej yuku mánj. ²⁶ Ni si danj da'hui gaj ni ña'an huaj si gâhui' Ma'an Jesús daran' diû àsij nga ga'anj gingaj yumiguìi, sanj sa huaj huin si nda ruhuâ ganahuij diû nânj ga'naj, ni 'ngo rîn na'anj gahuij guendâ ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân nìko rayi'í si-gakín' nej guiì ²⁷ Gâ' giyî'nin' suun gi'hiadj Ma'an Ña'anj an si 'ngo rîn gâhui' daran' nej guiì, ni ne' rûkù ni gananikín' ninj riñan Ma'an guendâ nagî'hia guendâ ngà ninj

nān̄j án̄j, ²⁸ huē danj n̄i 'ngo r̄in gahui' Ma'an Cristo guendâ ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân n̄iko rayi'î si-gakín' ûta gâ'ì nej guìi. N̄i ne' rûkù n̄i ga'naj a'ngô ñûn sanj sê guendâ gâhuìj rayi'î nej gakín'în gâ' mánj, ga'naj guendâ ganâka nej guìi nne ana'huìj Ma'an nān̄j án̄j.

10 Dadin' si-ley Moisés, n̄i man 'ngo gayun'un huin riñan nej sa sà' ga'na' gi'hiāj Ma'an Ña'anj an ne' ñān̄ doj, sanj nitaj si huaj dàj rûn' hua sa yàngà' hia mánj. Rayi'î dan n̄i na'hue na_gi'hiāj nijkâ ley nej guìi ginikaj nej yuku ga'anj ninj riñan nej rej, guendâ dagahui' nej sô' riñan Ma'an Ña'anj an da' hio'o rayi'î si-gakín' ninj mánj. ²Dadin' si yàngà' ga'hue gi'hiāj ley si gânârè' gakín' huâ riñan da'nga' nûn ruhuâ nimân nej guìi, n̄i sì gi'hiāj si gananun ruhuâ ninj ni'in ninj si-gakín' ninj, hiô' n̄i sì dagahui' ninj nej yuku gâ' saj mánj. ³ Sanj nga dagahui' nej sij yuku da' hio'o n̄i gi'hiāj si gananun ruhuâ nej sij ni'in nej sij gakín' gi'hiāj nej sij; ⁴dadin' na'hue ga'né tun nej rô ngâ tun nej guâtu si-gakín' nej guìi mánj.

⁵ Rayi'î dan n̄i nga guyumân Ma'an Jesús ruhuâ yumiguìi ni gata:

Nun garan' ruhuâ Ma'an r̄e' si dagahui' nej sij yuku n̄i ríki nej sij ofrenda riñan Ma'an r̄e',
sanj gi'hiāj yugui Ma'an r̄e' si ga'nneè ku n̄i gahuín guìi riñan Ma'an r̄e'.

⁶ Nun garan' ruhuâ Ma'an r̄e' si gâhuì' ûta gâ'ì nej yuku n̄i naru'hue nej sij tun nej xuj rayi'î si-gakín' nej sij riñan Ma'an r̄e' mánj.

⁷ Hiô' n̄i gatâ: "Hué nijkín' nan,
n̄i dàj rûn' nnunj riñan ñanj librû rayi'í n̄i huâ ruhuâ
dagahuín dàj rûn' garan' ruhuâ Ma'an r̄e' nān̄j án̄j."

⁸ N̄i gâ' sinin taj riñan ñanj: Nun garan' ruhuâ Ma'an r̄e' si dagahui' nej sij yuku n̄i si ríki nej sij ofrenda riñan Ma'an r̄e' n̄i nitaj si garan' ruhuâ Ma'an r̄e', si dagahui' nej guìi ûta gâ'ì nej yuku riñan Ma'an r̄e'. N̄i nitaj si garan' ruhuâ Ma'an r̄e' si

naru'hue nej sij tun rayi'î si-gakín' nej sij ni nùnj si huê danj huin sa ga'nin' sun ley, ⁹ ni taj ñûn riñan ñanj: "Nàj guendâ gi'hia sa garan' ruhuâ Ma'ân rè', ñanj Señor." Ni ga'ne rè' nuguan' ga'nin' sun guendâ gâhuì' nej yuku rayi'î gakín'in, ni nagí'hiaj nàkà ñûn Ma'ân rè' a'ngôj ñanj ámj. ¹⁰ Ni gi'hiaj Ma'an Ña'anj an ganaruhui si-gakín' nê' guendâ gi'hiaj Ma'an Jesúsa garan' ruhuâ Ma'an Ña'anj an, dadin' 'ngo rïn ni nìgànj gahui' Ma'an Jesúsa rayi'î si-gakín' nej guiì.

¹¹ Ni yàngà' hia ni daran' nej gui gatûj nej rej ruhuâ nuhuî nìko guendâ gunânj gitsi nej sô' riñan Ma'an Ña'anj an ni dagahui' nej sô' nej yuku, saní nitaj àmàn ga'hue ganaruhui si-gakín' nej guiì gi'hiaj tun nej yuku dagahui' nej sô' mánj.

¹² Saní 'ngo rïn gahui' Ma'an Cristo rayi'î si-gakín' nej guiì ni nìgànj gi'hiaj gañanj riñan nej gakín'in, huê danj ni ga'anj gane ra'a ne' huà' Ma'an Ña'anj an. ¹³ Ni hiuj dânj nne gana'hui nda gunukuaj Ma'an Ña'anj an gi'hiaj gananj riñan daran' nej guiì gunin' ngà Ma'an; ¹⁴ dadin' 'ngo rïn gahui' Ma'an Cristo ni rayi'î dan ni ga'hue ginikaj Ma'an Ña'anj an nimân nìko rayi'î nej guiì gananikaj ruhuâ rayi'î si-gakín', ni nagí'hiaj níkaj ninj ni ga'hue gane nìgànj ninj ngà Ma'an. ¹⁵ Ni huê danj hua hia gataj Ma'an Espíritu Santo nga ga'min:

¹⁶ Gataj Ma'an Señor: Nânj huin 'ngo du'hua gùchìj ngà nej guiì, diû ga'nä' ne' ñaan.

Ni gá'nìn si-ley ruhuâ nimân ninj,
ni gáchrùnj si-ley ruhuâ da'nga' ninj,

¹⁷ ni gataj Ma'an Señor:

Ni nitaj àmàn gáñanun ruhuâj ni'ín si-gakín' ninj ngà nej sa kij hua gi'hiaj ninj gá' mánj.

¹⁸ Huê danj ni nga gá' ginika nimân nìko rayi'î si-gakín' ninj, huê danj ni nitaj si huaj gâhuì' yuku rayi'î si-gakín' ninj gá' mánj.

Da'huî' gáhuin nichrûn' riñan Ma'an Ña'anj an

¹⁹ Djinñj, tun Ma'an Jesucristo gi'hiaj ni giyi'nñj ni ga'hue gatu' lugâ gè sta'uu, ²⁰ rayi'î guendâ gahui' Ma'an Señor Jesúsa

ní huaj ga'hue gùchì' riñan Ma'an Ña'anj an ní rayi'í dan ni
 ña'an huaj si gache' chrej nàkà gidigân Ma'an Jesús, dadin'
 àsìj nâ ní gá' si 'ngo nej guì nitaj si gatûj lugâ gè sta'uu, sani
 hiaj ní huaj ga'hue gache' chrej nàkà gi'haij ga ní'nò' ní gùchì'
 riñan Ma'an Jesús.²¹ Ní Ma'an Jesús huin Rej huin ñan nín'in
 nikinj riñan nê' ne' yâtà'a,²² ní ga'anj nichì' riñanj ngà daran'
 nimûn', ní hue'ê ga ruhuô' ní yìtìnj ga ruhuô' ní gùyùmàn
 ruhuô', ní nagij'haij hue'ê' nimûn' ní guduno' sa a'nan' gi'haij
 da'nga' nún ruhuâ nimûn', ní gana'nín' mu'un' ngà si-nùguàn'
 Ma'an Ña'anj an.²³ Ganikin' run' ní ga yìtìnj ruhuô', ní si
 ganîn huà' ruhuô', rayi'í chrej huà' hue'ê huo' dadin' ànà'hui'
 si gana'huin rà'a Ma'an Ña'anj an ñùn'.²⁴ Ní nà'hui' dàj
 guruguñu'un nej dugu'í ní nágà'hui' chrej nùkuaj ruhuâ, ní ga
 'í ruhuô' ní dugu'nín' gi'hiô' sa sà'a ngà 'ngo ní a'ngô nej sij
 nânj ánj;²⁵ ní si gudunô' guendâ nàrà'hui' ngà nej sô' nìkò'
 rukû Ma'an Cristo, dàj rûn' gi'haij a'ngô' dà'aj nej sô' nitaj si
 nara'hui' ngà nej sô' nìkò' rukû Ma'an Cristo, sa da'huî' gi'hiô'
 huin si duna'ngo' riñan nej sij dadin' gá' gahuin nichrun' gui
 ga'na' ñûn Ma'an Señor.

Duna'nga si ûta gudadû ga ní si gi'haij gakín'in

²⁶ Dadin' si gá' gini'ín' nuguan' yàngà'a ní ne' rùkù ní huaj
 nanj huà ruhuô' gi'ho' gakín'in, hiô' ní si ga'hue ginikaj
 Ma'an Ña'anj an nimân niko rayi'í nej gakín' dânj dadin' nitaj
 si huaj gâhui' ñûn Ma'an Jesús gá' mánj,²⁷ man a'ngô rín sa
 gâna'huij nej guì gi'haij gakín'in huin gana'huin ra'a ninj
 sañun niko xi, dadin' gana'nikin' ninj riñan Ma'an Ña'anj an
 guendâ nagij'ha guenda ngà ninj, ní nda nayumàn chre ña'an
 nún hiuj dânj ní nda nàdutâ chre ninj nânj ánj.²⁸ Ní guì nitaj
 si dagahuin sa taj ley ga'hui' Ma'an Ña'anj an ra'a Moisés, ní
 si gini'in huìj ní huà'nínj guì gakín' gi'haij ninj ní nitaj si huaj
 gana'nínj àko ruhuâ nej sô' ní'in nej sô', ní huà níñan si gâhui'
 guì dânj nânj ánj.²⁹ Ní ngà tun Ma'an Jesús guchi' Ma'an
 Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guì, ní dàj niko kastigu

gānahuin rā'a nej guìi gurûn tun Mā'an Jesús ruhuâ' hiāj doj, dadin' ngà tun ní gā'hue ginikaj Mā'an Ņa'anj an nimân níko rayi'l si-gākīn' ninj, san̄i nun ḡinikaj chrej ninj ngà tun Mā'an Jesús ní gi'hiāj ninj si gāhuin sa kij huaa ní rayi'l dan ní gi'hiāj ninj si gina'an ruhuâ Mā'an Espíritu Santo nān̄j ánj.

³⁰ Dadin' gā' ni'ín' dàj gataj Mā'an Ņa'anj an: "Ní huā níñan si gi'hiāj giran' sāñun ninj ní naru'huej dàj nān̄j hua mā'an sa gi'hiāj ninj ní huē dānanj gataj Mā'an Señor." Ní a'ngō ñūn taj riñan nān̄j: "Ní nagī'hiāj Mā'an Señor guendâ ngà nej guìi huin yiñan nān̄j ánj." ³¹ Úta yu'hui' hua sāñun gānahuin rā'a nej guìi nitaj si dagahuin riñan Mā'an Ņa'anj huā ní'nà'a nān̄j ánj.

³² Gānanun ruhuâ nej suj dàj giran' nej suj nej gui gāchin, nga gānahuin rā'a nej suj nuguan' yàngà'a, dadin' ûta giran' sāñun nej suj san̄i ga nùkuaj ruhuâ nej suj; ³³ huā dā'aj nej suj ní ûta kij ga'min nej guìi riñan nej suj ní gata rā'a nej sô' nej suj ní ûta gānahuin nìhià' ruhuâ nej guìi rìgìi rayi'l sāñun giran' nej suj; ní huē danj nān̄j gānakaj dugui' nej suj ngà nej sô' giran' sāñun dàj rūn' giran' sāñun nej suj. ³⁴ Dadin' huē danj nān̄j gānanâñ àko ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej sô' 'nìñj dukuâ ga'a, ní nga ga'nêj nej sí gata rùhuâ nej suj, si'hiāj nej suj ní ga nìhià' ruhuâ nej suj rayi'l sāñun giran' nej suj, dadin' gā' ni'in nej suj si ûta hue'lé gā sa gānahuin rā'a nej suj ní ḡirì' nej suj ñān huā hue'lé gāne nìgānj nej suj ne' yàtā'a. ³⁵ Rayi'l dan, ní si gudunâj nej suj si ginun ñān nej suj Mā'an Ņa'anj an, dadin' si huē danj gi'hiāj nej suj ní ûta nìko hua sa gānàrì' nej suj gānakaj nej suj rayi'l sun gi'hiāj nej suj nān̄j ánj;

³⁶ dadin' ñāl'an huaj si gā nùkuaj ruhuâ nej suj, ní nga gisij gi'hiāj nej suj sa garan' ruhuâ Mā'an Ņa'anj an, ní ḡirì' nej suj sa gataj Mā'an Ņa'anj an ríkjij riñan nej suj. ³⁷ Dadin' huē danj taj riñan ñān:

Dadin' doj s̄inj huaj,

ní gā'na' Mā'an sa gataj gā'na', ní si gāhuin ranj mánj.

³⁸ Nej guìi dagahuin ní gi'hiāj ninj sa níkāa, ní guendâ guyumâñ ruhuâ ninj ní gā ní'nà' ninj;

ní asà' nanikàj rùkù ninj, ní si ga nìhià' ruhuâ mä'an
nimânj ni'ín ninj mánj.

³⁹ Saní nê! ní nitaj si huin nê! nej guìi nanikàj rùkù guendâ
ga'anj ní'hio' mánj, huín' guìi guyumân ruhuâ ní dugumîn'
mä'an nimûn' riñan gakïn'in nañj ánj.

Gùyùmàn ruhuâ

11 Sa yumân ruhuô da huin, sa gi'hiadj si huâ yìtìnj
ruhuô' ganahuin ro'o' sa ànà'huìl, ní guyumân yìtìnj
ruhuô' si huâ yàngà' sa ganahuin ro'ô' nùnj huin si huâ nun
gini'ín' dàj huaj. ²Dadin' guendâ guyumân ruhuâ nej sô'
gimân àsìj nâ ní giri' ní'hiadj nej sô' si gahuin nej sô' sí gi'hiadj
sa huâ hue'ê.

³ Guendâ guyumân ruhuô' ní garânj da'nga' ruhuô' si ngâ
nuguan' ga'min Ma'an Ña'anj an ní gi'hiadj gahuin yumiguìi,
huê danj ní gida'a Ma'an Ña'anj an nej sa na'hue gùrùguì'
gini'ín', ní gi'hiadj si gùrùguì'ij gini'ín'.

⁴ Guendâ guyumân ruhuâ Abel ní'in sô' Ma'an Ña'anj an, ní
rayi'í dan ní ganahuin ra'a Ma'an Ña'anj an yuku ga'hui' sô'
riñanj gà' da' sa ga'hui' Kaín, ní guendâ gi'hiadj sô' dànanj ní
gataj Ma'an Ña'anj an si gahuin sô' sí gi'hiadj sa níkaa, ní
ganahuin ra'a Ma'an Ña'anj an ofrenda ga'hui' sô' riñanj, ní
nùnj si gahui' sô' saní huâ nañj gananîn riñan ñanj rayi'í sa
gi'hiadj sô'.

⁵ Guendâ guyumân ruhuâ Enoc ní huâ ní'nà' sô' ní ginikaj
Ma'an Ña'anj an ga'an sô', ní nga nana'hui' nej guìi sô' ní nun
gànàri' ninj sô' mánj, dadin' ginikaj Ma'an Ña'anj an ga'an sô'
yàtâ'a; saní nga níñ' gâchin ginikaj Ma'an Ña'anj an ga'an sô',
ní gà' gini'in nej guìi si dagahuin hue'lê sô' riñan Ma'an Ña'anj
an nga gane sô' riñan hio'ó nânj. ⁶Saní si nitaj si guyumân
ruhuô' ní nitaj àmàn huaj gi'hiadj sa garan' ruhuâ Ma'an Ña'anj
an mánj; dadin' ña'án huaj si nej guìi huâ'anj nichì riñan
Ma'an Ña'anj an, ní da'hui ninj ní gùyùmàn ruhuâ ninj si huâ

Ma'an Ña'anj an, nī hūa ruhuâ Ma'an Ña'anj an gâ'huij premiun riñan nej guiì na'hui' Ma'an nañj ánj.

⁷ Guendâ guyumân ruhuâ Noé, nī nga gunin sô' gataj na'anj Ma'an Ña'anj an si gâmàn', sanj nünj huin si nun gini'in sô' riñan gumàan, nī ûta hio dagahuin sô' nī gi'hiaj yugui sô' barku niko ñan ginun sô' nī gananin sô' ngà nej dugui' sô'; sanj nun gùyùmàn ruhuâ a'ngô nej guiì nuguan' gananîn sô', nī rayi'î dan nī ga'anj ni'hia daran' nej guiì gimân yumiguì sinjín, sani ganari' sô' nanj'hiaj sô' dadin' gataj Ma'an Ña'anj an si gahuin sô' sí gi'hiaj sa nikaa, nī ganahuin ra'a sô' nuguan' nânj guendâ guyumân ruhuâ sô' nañj ánj.

⁸ Nī guendâ guyumân ruhuâ Abraham nga gakín Ma'an Ña'anj an, nī dagahuin sô' nuguan' gata gunin sô' nī gudunâj sô' yiñán sô', nī gahui sô' nī ga'anj sô' ñan gataj Ma'an Ña'anj an gâ'huij ganahuin ra'a sô'; sanj nun ni'in sô' dànè' gùchì' sô' mánj. ⁹ Nī guyumân ruhuâ sô' nī gane sô' riñan hio'ó ñan gataj Ma'an Ña'anj an ga'huij ra'a sô', nī gi'hiaj sô' guendâ si sê do'ó sô' gahuin ñan nne sô', nī gahuin sô' dàj rûn' huin 'ngo sí 'na' a'ngô país, nī gane sô' ruhuâ hue' atsij i ngà Isaac nī nga Jacob, nī guñan hua sa ganahuin ra'a nej sô'; ¹⁰ dadin' gâ' ni'in sij si ganahuin ra'a sij gane sij 'ngo yuman' snà'anj ñan nitaj si huaj ganahuij, dadin' Ma'an Ña'anj an huin sa giri ra dàj gaj nī Ma'an Ña'anj an huin sa gi'hiaj yuman' snà'anj dânj.

¹¹ Nī guendâ guyumân ruhuâ Sara siyànà gahuin sa ătin, nī ganahuin ra'a guesâ guendâ ga'hue ginun riki; nī gâ' ûta ata hio'o nga ga'nga da'ni, sanj guyumân ruhuaj dadin' gâ' ni'in si yàngâ' hia dágahuin Ma'an Ña'anj an nuguan' gata nañj ánj.

¹² Nī huê rayi'î dan, nī 'ngo rîn Abraham huin, sanj gâ' doj huaj nī gâhuì' sô', sanj dàj rûn' mâñ nej ati' mâñ ne' yâtâ'a nī dàj rûn' mâñ nej hio'ó chruò mâñ du'hua nne ñan'anj, huê danj ga ûta gâ'ì da'ní sô'.

¹³ Nī guyumân ruhuâ daran' nej sô' sanj nun ganahuin ra'a nej sô' sa ga'nín ñan nej sô', huê danj nī gahui' nej sô', nī nda gân' nikin' nej sô' gini'hiaj nej sô' riñan hio'ó gataj Ma'an Ña'anj an nàgâ'huij ra'a nej sô', nī guyumân ruhuâ nej sô', nī

ga'min nej sô' nuguan' ni'ñanj an riñan Ma'an sa nne hiuj dânj, ni gataj nej sô' si huin nej sô' dàj rûn huin sí 'na' a'ngô país ni gataj nej sô' si gahuin nej sô' sí gaché nun riñan hio'óo.¹⁴ Dadin' nej sô' gataj dànanj, ni nda nî'nînj chre gi'hiadj nej sô' si garan da'nga' ruhuô' si nana'hui' nej sô' a'ngô país huâ hue'ê doj gane nej sô';¹⁵ dadin' si ni ganîn ruhuâ nej sô' gânâñkâj ñûn nej sô' ñan gane nej sô', ni huâ diû si nânâñkâj ñûn nej sô' ñan' nej sô' ñan gahui nej sô' ga'na' nej sô'.¹⁶ Sani huin ruhuâ nej sô' ganahuin ra'a nej sô' 'ngo ñan huâ hue'ê doj gane nej sô', ni nânj huin yuman' ña'anj; ni rayi'î dan ni nitaj si giri' nà'aj Ma'an Ña'anj an si gata si huin Da'anj nej sô'; dadin' gà' gi'hiadj yugui 'ngo yuman' snâ'anj ñan gane nej sô'.

¹⁷ Nga gayakaj Ma'an Ña'anj an da'nga'a ngà Abraham, ni guyumân ruhuâ sô' nga gataj Ma'an Ña'anj an si dagahui' sô' da'ní sô' riñanj, huê danj ni ga ruhuâ sô' dagahui' sô' 'ngo rîn da'ní sô' Isaac riñanj:¹⁸ "Ni gà' gataj Ma'an Ña'anj an gunin sô': Nga Isaac ni gi'hi si giyinanj dan' ñanj ánj."¹⁹ Ni garanj yina sô' gi'hiadj sô' dànanj dadin' ni'in sô' sí ûta nùkuaj Ma'an Ña'anj an gi'hi si gânâñnij da'ní sô' siganînj nej nîman, ni nânj gahuin 'ngo da'nga'a, dadin' nun gâhui' yàngà' da'ní sô' dadin' nun ga'huej Ma'an Ña'anj an si gâhui' sô' huê danj ni ganahuin ra'a sô' da'ní sô' ñanj ánj.

²⁰ Guyumân ruhuâ Isaac ni ga'min sô' si ga'na' nej sa huâ hue'ê riñan da'ní sô' Jacob ngà riñan da'ní sô' Esaú nej gui ga'na' ne' ñaan.²¹ Ni guyumân ruhuâ Jacob, rayi'î dan ni nga nîn' gachin gâhui' sô', ni gataj sô' si ga'na' nej sa huâ hue'ê riñan nej da'ní José, ni dugu'nîn' sô' chrun si-nîlì sô' riñan hio'óo ni ginûn ña'anj sô' riñan Ma'an Ña'anj an.²² Ni guendâ guyumân ruhuâ José, ni rayi'î dan ni nga nîn' gachin gâhui' sô', ni gataj sô' si nej gui ga'na' ne' ñaan ni gahui nej Israelita riñan hio'ó Egipto, ni rayi'î dan ni ga'nîn' sô' suun si nga gahui nej sij hiuj dânj ni ginikaj nej sij nneè kú sô' nga gahui nej sij hiuj dânj ga'anj nej sij,

²³ Ni guendâ guyumân ruhuâ rej Moisés nga nni sô', ni rayi'î dan ni gi'ninj huì sô' huà'ninj ahuii gi'hiaj rej sô' ngà nni sô', dadin' gini'in nej sô' si ûta nìhià' hua silíj dânj, ni rayi'î dan ni nun guyu'hui' nej sô' ngà ley giri rà síchìj rey Faraón gi'hiaj sô'. ²⁴ Ni guendâ guyumân ruhuâ Moisés, rayi'î dan ni nga gachij sô', ni nun ga'huej sô' si huin sô' da'ní siyàñà huin da'ní Faraón, ²⁵ ni ganagui sô' giran' sañun sô' ngà yuman' huin yiñán Ma'an Ña'anj an, gà' da' guendâ ganahuin nìhià' ruhuâ sô' man 'ngo diû lij ngà nneè kú sô', ²⁶ ni ganîn ruhuâ sô' si dànanj yiru'hue doj hua nej sañun ganahuin râ'a sô' ngà Ma'an Cristo, gà' da' nej sa yiru'hue huà riñan nej sí Egipto; dadin' ga'nín ñan sô' riñan rasun ganahuin râ'a sô' gi'hiaj Ma'an Ña'anj an rayi'î sun gi'hiaj sô'. ²⁷ Ni guendâ guyumân ruhuâ sô' ni gudunâj sô' Egipto, ni nun guyu'hui' sô' si gina'an ruhuâ rey Faraón ni'in síchìj dânj sô', dadin' ganikin' ran sô' ni gi'hiaj sô' dàj rûn' gi'hiaj 'ngo sí gini'in ràngà' riñan Ma'an Ña'anj an ñanj ánj.

²⁸ Ni guyumân ruhuâ sô' ni rayi'î dan ni gi'hiaj sô' pascua ni dagaman' sô' tun riñan nej rahue'e, da'nga ni nga gachîn ángel dagahuij nej silíj yàhuà' huin da'ní nej Egipto ni si dagahuij nej da'ní yàhuà' nej israelita mánj.

²⁹ Ni guendâ guyumân ruhuâ nej israelita ni rayi'î dan ni gachîn nej sij ñanjin nne ña'anj mare, ni ganahuin nàkò hio'óo gaché nej sij; ni huê danj ñanj gachin nej egipcio ruhuâ nne ña'anj mare, sani ganûn yichrá nej sij nga gayamânj nej sij nnee ni gahui' nej sij.

³⁰ Ni guendâ guyumân ruhuâ nej israelita ni ganikàj nej sij rukû hiëj yìngà xi nikin' rukû Jerikó ni ganatu gi'hiaj nej sij.

³¹ Ni guyumân ruhuâ Rahab siyàñà gudu'huêj ma'an, ni gachrîj huij nej israelita ga'anj gini'hiaj dàj hua yuman' Jerikó ni ga dün'ínj riñan nej sô', huê danj ni nga ga'anj dynahuij nej israelita nej sí nun guyùmàn ruhuâ ni'in nej sô' ni nun daga'hui' nej sô' siyàñà dânj mánj.

³² Nùnj huin doj si gâtà hiaj râ'aj. Dadin' dànanj gachin doj diû gànâtàj rayi'î Gedeón, rayi'î Barac, rayi'î Sansón, rayi'î

Jefté, rayi'í David, ni huê danj nañj rayi'í Samuel ga rayi'í nej profeta; ³³ ni guendâ guyumân ruhuâ nej sô' ni gi'hiqaj qanan nej sô' a'ngô nej yuman' gimân nga diû dânj, ni gi'hiqaj nej sô' sa nikäa, ni ganahuin rä'a nej sô' sa gataj Ma'an Ña'anj an ganahuin rä'a nej sô', ni ganarán nej sô' du'hua nej sige'ej e, ³⁴ ni guduna'âj nej sô' ña'an niko xi, ni gunânj nej sij riñan nej sí ruhuâ dägahui' ngà yîti nej sij, ni nitaj guesâ nej sô' sani nga guta' nej sô' ni ganahuin nùkuaj nej sô' riñan nej sí guta' ngà nej sô', ni gi'hiqaj nej sô' gunânj nej stadû 'na' a'ngô país. ³⁵ Nej siyànàa ni giànàrì' dugui' ninj ngà nej dugui' ninj nga giànà'nìnj nej sô' siganînj nej nîman;

sani a'ngô da'aj nej dinînt ni ga ruhuâ nej sô' giran' sañun nej sô' huê danj ni gahui' nej sô', dadin' nun garan yina nej sô' si dñananin a'ngô nej sii nej sô', dadin' ni'in nej sô' si giànà'nìnj nej sô' siganînj nej nîman ni giànàrì' nej sô' ñan hua hue'ê doj gane nej sô'. ³⁶ Ni riñan a'ngô nej sô' ni ga'min kij nej guìi ni gañun nej sô', ni da'aj nej sô' gatûj dukuâ ga'a lij ni a'ngô da'aj nej sô' gatûj dukuâ ga' niko. ³⁷ Ni da'aj nej sô' garrûn nej sij hiëj, ni a'ngô da'aj nej sô' ga'ne' nej sij ngà aga' sierra da'aj nneè kú nej sô', ni da'aj nej sô' gutin' nej sij ngà yiti, ni gaché nun nej sô' ni ga'na' nej sô' ne' dànanj ni ga'anj nej sô' ne' dàmanj ni ngà nninj matsij ni ngà nninj stanee garán nej sô' nneè kú nej sô', ni ûta àko ran' nej sô', ûta huin ruhuâ nej sô', ni ûta dugua'lí nej sí dânj nej sô'; ³⁸ ni sí sà' hia nîn'ín gahuin nej sij, ni nun da'hui nej sí nânj gane nej sô' siganînj nej sij dadin' ûta kij hua nej sô'; sani dànanj gata rä'a nej sô' nej sij huê danj ni gahui nej sij ga'anj nej sij ruhuâ yuman' gahuin yiñán nej sij, ni nitaj ñan gane nej sij ga ni gaché nun nej sij riñan hio'ó nakòo, ni gi'ninj nej sij riki kij i, ni gane nej sij ruhuâ huej e, ni gane nej sij ruhuâ nej huej hue' mân riñan hio'ó nàkòo. ³⁹ Huê dànanj giran' sañun daran' nej sij, ni guendâ guyumân ruhuâ nej sij ni'in nej sij Ma'an Ña'anj an ni giran' nej sij dànanj, ni gini'in nej guìi si ûta hue'ê gi'hiqaj nej sij, sani nga nîn' gane nej sij riñan hio'ó nânj ni nun

ganahuin ra'a nej sij sa gataj Ma'an Na'anj an ga'huij riñan nej sij mánj; ⁴⁰ ríki Ma'an Na'anj an sa huá hue'ê doj gachin riñan nê', ni Ma'an Na'anj an huin sa gi'hiaj ganahuin níká nej sij nga sa nika gi'hiaj Ma'an ngà nê'.

Gàniñj ñun' Ma'an Jesús

12 Huê danj nañj nê', ni gini'gio' dadin' nda ganikàj ne' rükü' mân nej dinînt guyumâñ yìtiñj ruhuâ ni dàj rûn' mân nnga mân nej sô', ni gudunô' daran' nej sa garan' ñu'unj ñùn' guendâ ginikô' rukû Ma'an Jesús, ni huê danj gudunô' daran' nej gakïn' garan' ruhuô' gi'hiô', ni gunun' nanaj ni gun' ne' ñaan ni ga nukuaj ruhuô' gache' chrej gâ' gido'o', ² gâ'niñj ñun' riñan Ma'an Jesús, dadin' huê Ma'an huin sa gunukuaj gi'hiaj ganan riñan daran'anj, ni huej huin sa gi'hiaj gùnukuô' gi'hiaj ganun' si gùyùmàn yìtiñj ruhuô', ni ga ruhuâ Ma'an Jesús giran' sañunj riñan rugutsii rayi'í nê', ni nun gayakaj guendaj si gata rùhuà nej sij Ma'an, dadin' ne' rükü nga gisijj ûta giran' sañunj ni ûta ganahuin nìhià' ruhuaj, ni ga'anj gane ne' huà' ñan níkïn' chrun yilâ nne Ma'an Na'anj an.

³ Ganakaj guendâ nej suj dàj níko sta'u giran' sañun Ma'an Jesús, dadin' nej sí gi'hiaj gakïn'in ni ûta gininj 'í Ma'an ni ûta gata rùhuà nej sô' Ma'an, huê danj ni si guyu'hui' nej suj ni si ginichre ruhuâ nej suj mánj. ⁴ Dadin' huá nañj nun gâhuì' nej suj, guendâ gunin' nej suj ngà gakïn'in dàj rûn' giran' Ma'an Jesús mánj. ⁵ Ni gâ' gini'ñùn nej suj nga duguniñ gâ'í Ma'an Na'anj an nej suj, dadin' gi'hiia dàj rûn' gi'hiaj sí 'í ruhuâ ni'in da'ní ni gataj sô' gunin' da'ní sô':

Sò' huin da'ní Ma'an, ni si ga'man ruhuâ' si nagi'hiaj níka Ma'an Na'anj an sò' rayi'í guendâ nitaj si dagahuîn' sun giyi'ñin gi'hiia.

Ni si ginichre ruhuâ' nga ran'anj sô' mánj;

⁶ Dadin' nej guíi 'í ruhuâ Ma'an Señor ni nagi'hiaj níkaj ninj nga nitaj si dagahuin ninj sun ga'nín' sunj gi'hiaj ninj, ni nga ruhuaj nagi'hiaj níkaj nej da'nin, ni giran' sañun daran' ninj gi'hiia.

⁷ Ni si gunùkuaj nej suj nga nagi'hiāj nika Ma'an Ña'anj an nej suj, dadin' Ma'an Ña'anj an ni gi'hiāj ngà nej da'nin dàj rûn' gi'hiāj 'ngo sí 'ì ruhuâ ni nagi'hiāj nika sô' da'ní sô'. Ni hua 'ngo silij nitaj si gunin gá'ì gi'hiāj rej nñanj nñin!. ⁸ Sanj si nitaj si nagi'hiāj nika Ma'an Ña'anj an nej suj dàj rûn' nagi'hiāj nika nej suj da'ní nej suj, hiô! ni sê da'ní Ma'an Ña'anj an huin nej suj mánj, ni huin nej suj dàj rûn' huin silij ganiki nitaj rej hua.

⁹ Ni a'ngô sa huaj huin si, da' go'ngô nê! ni ga rej nê! riñan hio'ó nñanj ni nga gi'hiô! sa a'nán'an ni nagi'hiāj nika sô' nñun', ni ginikaj chrej nê! riñan nej sô'. Ni sê dànanj hue'ê doj huaj si dagahuîn' riñan Ma'an Re! Ña'anj an ni ga nì'nò! rà! saj ûn'.

¹⁰ Ni nej sô', ni man doj sînj nej gui nga ganê! riñan hio'ó nñanj nagi'hiāj nika nej sô' nñun', dàj garânj da'nga' ruhuâ nej sô' gi'hiāj nej sô', sanj nga nagi'hiāj nika Ma'an Ña'anj an nñun' ni nagi'hiāj nika jñun' guendâ sisâ mu'ûn', da'nga ni ga'hue gahuîn' guì nitaj si huâ gakîn'in riñan dàj rûn' nitaj gakîn'in riñan Ma'an nñanj ánj. ¹¹ Yàngà' hia ni daran diû nga nagi'hiāj nika Ma'an Ña'anj an nñun' ni nitaj si huâ nìhiâ' ruhuô', dadin' gananîn ruhuô' nga nagi'hiāj nika jñun'; sanj si gahuin chrun' dagahuîn' ni ga dîn'inj ruhuô' nñanj ánj.

Giran' sañun' gi'hiāj Ma'an Ña'anj an sisi si dagahuin ngà ga'min riñun'

¹² Rayi'î dan, ni gi'hiāj guesâ nej suj ni ganachi nikaj nej suj ra'a nej suj ni dusiki' nej suj siruhuij nej suj; ¹³ ni gache nej suj ruhuâ chrej nika, ni si gudunâ nej suj chrej gache nej suj da'nga ni ganahuin dakó nej suj sa a'nán' dânj.

¹⁴ Ga dîn'inj ruhuâ nej suj ngà daran' nej guì, ni si gi'hiāj nej suj gakîn'in, dadin' si si gudunâj nej suj gakîn'in ni nitaj àmàn huaj gini'in nej suj riñan Ma'an Señor mánj. ¹⁵ Gini'hiāj hue'ê nej suj, dadin' si nuhuij ni huâ 'ngo nej suj si giri' si-sunuj Ma'an Ña'anj an mánj; ni gini'hiāj nej suj ni si gatûj sa na'an chre dan ruhuâ nimân nej suj, ni garan' nñu'un riñan nej suj, ni gâ'hui' yì'ij ûta gâ'ì nej guì nñanj ánj; ¹⁶ gini'hiāj nej suj ni si ga nej sí gaché sìgìchrà' siganîn nej suj, ni si ga nej sí ûta

ganahuij ruhuâ ni'in nej sa mân ruhuâ yumiguì siganînj nej suj dàj rûn' gi'hiāj Esaú, dadin' man rayi'lî 'ngo go'o nihiaa ni gudu'huêj sô' guendâ huin sô' sí yàhuà'a.¹⁷ Dadin' gâ' ni'in nej suj si ne' rùkù doj, ni ûta gahuin ruhuâ sô' ganahuin râ'a sô' nuguan' huâ hue'ê nàgà'huì rej sô' riñan sô', sanj nun ganahuin râ'a sô' nuguan' huâ hue'ê, ni nùnj huin si gananikâj ruhuâ sô' ni ûta dugue'e sô', sanj gâ' dânj ni nun ga'hue ganahuin nûn sô' sí yàhuà'a gâ' mánj.

¹⁸ Dadin' nun gahuin nìchrùn' nej suj ñan nîkîn' kij ga'hue gagán' râ'a nej suj, ni kij ganûn ña'aan, ni nda gahuin rumin' chre orâ dânj ni huê danj nânj nda garin chre aguâj du'hui,
¹⁹ dadin' ûta nûkuaj gaguâj chrun â'lñanj an, ni ûta nûkuaj ga'min sa ga'min râ kij dânj, ni nga gunin nej israelita nuguan' nânj ni guyu'hui' nej sô' ni ûta àko gachín nì'hiāj nej sô', si si ga'min doj sa ga'min dânj riñan nej sô' mánj,²⁰ dadin' nun ga'hue gùnukuaj nej sij nga gunin nej sij dàj hua sun ga'nin' Ma'an Ña'anj an riñan nej sij: "Ni si gachin' 'ngo guì nej si gachin' 'ngo yuku ni gûrùn yô' yi'lî kij dânj, ni ga'hue garrun nej sij hiëj nej si ga'hue dagahui' nej sij ngà lansa yô' nânj ánj."²¹ Ni ûta yu'hui' gahuin gunin nej sij ni gini'hiāj nej sij, ni rayi'lî dan ni gataj Moisés: "Úta yu'huí sa gahuin ni nda nagunanj nûnj."

²² Sanj nej suj, ni ga'na' nichì nej suj ñan nîkîn kij gù'nàj Sión, yuman' snà'ànj huin yiñán Ma'an Ña'anj huâ nì'nà'a, Jerusalén nngaj ne' yâtâ'a, ni hiuj dânj mân ûta gâ'ì mîn nej ángel,²³ ñan mân nej guì rìgi sînîn ginikò' rukû Ma'an Jesús ni gâ' tâj siyugui ninj riñan librû tâj ne' yâtâ'a, ni Ma'an Ña'anj an huin guesì nikîn' riñan daran' ninj, ni huê danj nânj mân nanè nimân nej guì gâ' nagi'hiāj nîkâ Ma'an Ña'anj an,²⁴ ni Ma'an Jesús huin sa nîkîn' guchra' da'aj ni huej gi'hiāj ni guchi' Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guì, ni dànanj ûta gisij tun gañanj gi'hiāj Ma'an Jesús dadin' ga'hue nađurë'ej si-gakîn' nê' gâ' da' tun Abel.

²⁵ Gini'hiāj nej suj ni si gi'hiāj anêj nej suj Ma'an sa ga'min riñan nej suj. Dadin' si nun ga'hue giyì'lîj huì nej guì gudunâj

ma'an riñan sa dugunin gá'í riñan hio'ó nânj ninj, dàj gá' nê', ni si ga'hue gíyì'íj huì' riñan Ma'an sa dugunin gá'í ñùn' nda ne' yâtâ'a mánj.²⁶ Nga ga'min Ma'an Ña'anj an diû dânj, ni ga'huij ñûn riñan hio'óo, sani hiaj ni gi'hiaj yítinj Ma'an si-nùguàn'anj, ni gata: "Gi'hiaj ñûn si ga'huij ñûn riñan hio'óo, ni huê danj gi'hiia si gisikì' nej sa mân yâtâ'a nânj ánj."²⁷ Ni nuguan' gata: "A'ngô ñûn", ruhuaj gata si nađunaj dàj gimàn nej sa ga'hue gisikì', nej sa gi'hiia ngà ra'a, da'nga ni gùnàj nej sa si gisiki'.²⁸ Huê danj ni, nga ganahuin ro'ô' gatù' ñan nikaj sun Ma'an Cristo ni nitaj si huaj gisikì' ñan gane' gá' mánj, ni gá'huì' si guruhuâ Ma'an Ña'anj an, ni ganahuin ro'ô' sunuj u ni rayi'í dan ni gunanj gitshì' riñan Ma'an Ña'anj an, ni gi'hiô' sa garan' ruhuaj ni gini kaj chre' riñanj; ²⁹ dadin' Ma'an Du'un' ni huin 'ngo ña'an ga'hue dûnahuij daran'anj nânj ánj.

Sa da'hui nej sô' nîkò' rukû Ma'an Jesúus dágahuin nej sô'

13 Dugu'nín' ga 'í ruhuô' ni'ín' nej dinint.² Si gini'ñun nej suj guendâ ganahuin ra'a hue'ê nej suj nej guìì guchi' ñan nne nej suj, dadin' rayi'í nânj ni huâ da'aj nej sô', ni nun gini'l'in nej sô', sani ganahuin ra'a nej sô' nej ángel.

³ Ganânun ruhuâ nej suj ni'l'in nej suj nej sô' 'nînj dukuâ ga'a, ni gahuin ruhuâ nej suj si 'nînj nej suj dukuâ ga'a ngà nej sô'; ni ganânun ruhuâ nej suj ni'l'in nej suj nej guìì nitaj si nne hue'ê, dadin' ga'hue si huê danj giran' nej suj a'ngo' gui.

⁴ Gini kaj chrej daran' nej sô' nne garan ra'a ngà nika nej sô', ni si gini kaj nej sô' nika dugui' nej sô' mánj; sani nej sí nne sìgichrà' ni nej sí nîkaj nika dugui' ni Ma'an Ña'anj an huin sa nagi'hiaj guenda ngà nej sô'.

⁵ Si gahuin sta'u ruhuâ nej suj guendâ ga doj san'anj an riñan nej suj mánj, ga nìhià' ruhuâ nej suj ngà nej sa huâ riñan nej suj hiaj; Dadin' gataj Ma'an Ña'anj an: "Ni si ga'nîn' ra'a sô' ni si gudunâ sô' mánj."⁶ Hiô' ni yítinj chrej huaj gato':

Ma'an Señor huin sa gurugûñu'unj ñùnj;
ni si guyu'huí sa gi'hiaj nej guìì ngâj mánj.

⁷ Gananun ruhuâ nej suj ni'in nej suj nej sô' ganikin'
dugumîn nej suj, dadin' ga'min nej sô' si-nùguàñ' Ma'an
Ña'anj an riñan nej suj; Ganakaj guendâ nej suj dàj gi'hiaj nej
sô', ni si hua hue'ê sa gi'hiaj nej sô' ni gida'a nej suj chrej hua
hue'ê gi'hiaj nej sô' ni dàj guyumân ruhuâ nej sô' nanj ánj.

⁸ Ni huê Ma'an Jesús huin gukü, ni huê Ma'an Jesús huin
hiaj, ni huê Ma'an Jesús huin daran' nej diû. ⁹ Ni si guyumân
ruhuâ nej suj ngà nej yì'nìn' nuguan' digañu'unj gidigán nej
síi; dadin' dànanj dùgùnaj huaj si ganahuin nùkuaj ruhuâ nej
suj ngà nuguan' sunuj rikí Ma'an Ña'anj an riñan nej suj, gá'
da' nej yì'nìn' nej nuguan' a'nin' rayi'lí guendâ sa yâ nej suj;
dadin' nitaj nùnj guendâ ni'nanj nej yì'nìn' nuguan' gidigân
nej síi mánj.

¹⁰ Ni Ma'an Cristo huin si-na nê' dadin' huin dàj rûn' gahuin
si-na ña'anj riñan dagahui' nej sij nej yuku àsij nâ, huê danj ni
nitaj guèndâ nej sô' dagahuin si-ley Moisés gunanj gitsí nej sô'
riñan Ma'an Jesús mánj. ¹¹ Dadin' àsij nâ ni gida'a rej huin ñan
nìn'in tun nej yuku ni níkaj sô' hua'anj sô' ne' rùhuà lugâ gèe,
ni huin 'ngo ofrenda guendâ ga'ne si-gakín' nej guii, sanj nneè
nej yuku ni gachrîj ña'an sij ne' yè' ñan mân nej guii. ¹² Huê
danj nanj, giran' sañun Ma'an Jesús ni gahuij ne' yé' yuman'
snà'anj Jerusalén, ni ngà tun ni ga'hue nagi'hiaj sà'aj nej guii
riñan nej gakín' gi'hiaj ninj nanj ánj. ¹³ Ginikò' nê' rukû Ma'an
Jesús, ni ga ruhuâ nê' giran' sañun' nê' dàj rûn' giran' sañun
Ma'an nanj ánj; ¹⁴ dadin' nitaj si hua nìgànj 'ngo yuman'
snà'anj an ruhuâ yumiguì nânj gìrì' gane' mánj, gànà'huì' 'ngo
yuman' snà'anj an ñan gìrì' gane' gui 'na' ne' ñan. ¹⁵ Huê danj
ni, daran' diû ga'min hue'ê nê' riñan Ma'an Ña'anj an, ni
Ma'an Jesucristo gurugûñu'unj rukû nê', ni ga'hue gachro'
chra'a riñan Ma'an Ña'anj an, ni gànàtâ' du'huô' siyugui
Ma'an Jesús.

¹⁶ Ni si gini'ñûn nej suj guendâ gi'hiaj nej suj sa sà'a ni si
gini'ñûn nej suj guendâ gurugûñu'unj nej suj sa gàchin riñan
nej dugui' nej suj mánj; dadin' huê nej nânj huin sa garan'
ruhuâ Ma'an Ña'anj an nanj ánj.

¹⁷ Dagahuin nej suj sun ga'nin' nej sô' rikî si-nùguàn' Ma'an Ña'anj an riñan nej suj, ni ginikaj chrej nej suj ngà nuguan' gataj nej sô' gunin' nej suj; dadin' nej sô' huin si dugumân ma'an nimân nej suj, dadin' nej sô' huin si nàgà'hui' guenda rayi'í nej suj riñan Ma'an Ña'anj an; ni si dagahuin nej suj ni nda nìhià' chre hua ruhuâ nej sô' nga gunanj gitsî nej sô' rayi'í nej suj riñan Ma'an Ña'anj an, huê danj nanj si ga'min gakïn' nej sô' rayi'í sa gi'hiaj nej suj riñan Ma'an Ña'anj an manj, dadin' nitaj si ni'ñanj si huaj si gi'hiaj nej sô' dànanj manj.

¹⁸ Gàchìnj nì'hiaj nej suj rayi'í nej ñûnj; dadin' ni'in nej ñûnj si huà hue'ê da'nga' nûn ruhuâ nimân nej ñûnj, ni huà ruhuâ nej ñûnj gi'hiaj huel'ê nej ñûnj daran'anj nanj ánj. ¹⁹ Ni gachín nì'hia riñan nej suj ni gi'hiaj nej suj sunuj ni gàchìnj nì'hiaj nej suj rayi'í riñan Ma'an Ña'anj an, ni râ'ñanj ga'nin gùchìj ñan mân nej suj nanj ánj

Naga'hui' nuguan' ni'ñanj an ni nuguan' hua hue'ê riñan nej dinînt

²⁰ Ni Ma'an Ña'anj gi'hiaj hua dîn'inj ni Ma'an Ña'anj gi'hiaj gana'nînj Ma'an Señor Jesucristo siganînj nej nîman, ni Ma'an Señor Jesús huin sa nikïn' dugumân nej matsij i, ni ngà tun Ma'an ni guchi' Ma'an Ña'anj an 'ngo du'hua ngà nej guì nìgànj ñin' nanj ánj. ²¹ Ni Ma'an Ña'anj an huin sa gi'hiaj yugui nej suj ni ga yugui nej suj guendâ gi'hiaj hue'ê nej suj daran' sa garan' ruhuâ Ma'an, ni ngà Ma'an Jesucristo gi'hia ngà nej suj sa garan' ruhuaj; ni rayi'í Ma'an Señor Jesús huin sa ga'min hue'ê, da' gachín 'ngo sientu hio'o, da' gachín 'ngo sientu hio'o. Ni huê danj huin rû'huaj.

²² Ni gachín nì'hia riñan nej suj dinînj, si ga nùkuaj ruhuâ nej suj ngà nej nuguan' duna'ngâj riñan nej suj, dadin' doj huin sa gachrûnj riñan nej suj. ²³ Ruhuâj si gini'in nej suj si gâ' gahui dinînt Timoteo ruhuâ dukuâ ga'a; ni asà' guyumân

ra'ñanj sij ñan nné ni ginika gùchìj sij nga gùchì' gini'hia ñan
màn nej suj nañj ánj.

²⁴ Nàgà'huì! nej suj nuguan' ni'ñanj an riñan nej sô' níkín'
dugumîn nej suj, ni huê danj nañj nàgà'huì! nej suj nuguan'
ni'ñanj an riñan nej sô' dugumîn ma'an riñan gakín'in. Ni huê
danj nañj ga'nín nej dinînt màn Italia nuguan' ni'ñanj an huaj
riñan nej suj.

²⁵ Ni si-sunuj Ma'an Ņa'anj an gùchì' riñan daran! nej suj. Ni
huê danj huin rû'huaj nañj ánj.